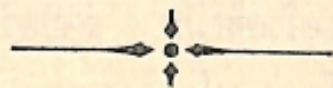

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ฯ ตรัง

หอสมุดแห่งชาติจังหวัดภูเก็ต
สาขาวัดเจริญสมณกิจ

นารีเวียงนาม

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

คุณหญิงตลับ ประดิพัทธ์ธวัชบาล

ณ เมรุวัดธาตุทอง พระโขนง

วันที่ ๑๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓

นารีเรื่อนาม

พิมพ์ครั้งแรก

งานฌาปนกิจศพ นางทองใบ ว่องไว

พ.ศ. ๒๕๐๑

พิมพ์ครั้งที่สอง
(๑,๕๐๐ เล่ม)

งานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงคล้าย
ประคิพัทธกุล

พ.ศ. ๒๕๑๓

เลขห้อง ภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์ ท่าพระจันทร์ พระนคร
นางฉนิษฐารณ บุญยศิริพันธุ์ เจ้าของ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ๒๕๑๓

เลขหมู่ ๘๙๕.๙๑๑๓๐๐๘
ห 488 ค

032426

เลขทะเบียน น. ๓๐๙. ๕๓๑๘

คำนำ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงคลับ ประดิพัทธ์ภูบาล ณ เมรุวัดธาตุทอง พระโขนง กำหนดวันที่ ๑๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓ นายฐิตินันท์ ณ ระนอง ผู้เป็นบุตร ได้ติดต่อกรมศิลปากร ขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง นารีเรืองนาม เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานนี้ กรมศิลปากรยินยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์

หนังสือเรื่อง นารีเรืองนาม นี้ เป็นหนังสือที่รวบรวมคำประพันธ์ของกวีคนสำคัญของไทย ที่กล่าวสรรเสริญเกียรติคุณของสตรีที่มีชื่อเสียงในต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ นับเป็นหนังสือที่ให้ทั้งความรู้ คติธรรม และอรรถรสอันไพเราะ หนังสือเรื่องนี้ได้จัดพิมพ์ออกเผยแพร่เป็นครั้งแรกในงานฌาปนกิจศพ นางทองใบ ว่องไว การจัดพิมพ์ครั้งนี้เป็นการพิมพ์ครั้งที่สอง

อนึ่ง เจ้าภาพได้เรียบเรียงประวัติ คุณหญิงคลับ ประดิพัทธ์ภูบาล ผู้วายชนม์ ให้พิมพ์ไว้ต่อกำนำ

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลราศีทักษิณานุประทาน ที่เจ้าภาพได้บำเพ็ญอุทิศแก่ คุณหญิงคลับ ประดิพัทธ์ภูบาล และได้พิมพ์หนังสือนี้เผยแพร่เป็นกุศลสาธารณประโยชน์ ขออำนาจกุศลทั้งปวงจงเป็นพลวปัจจัยส่งเสริมให้ คุณหญิงคลับ ประดิพัทธ์ภูบาล ผู้ถึงแก่อนิจกรรม ประสบแต่อิฏฐคุณมณูผลตามควรแก่กตัตถิ์ในสุคติสมบัติปรายภพ สมตามเจตจำนงของเจ้าภาพทุกประการ เทอญ.

กรมศิลปากร

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

คุณหญิงคลับ ประดิพัทธ์ธภูบาล

ชาตะ

พ.ศ. ๒๔๑๕

มรณะ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๓

ประวัติ
ของ
คุณหญิงคลับ ประดิพัทธ์ภูบาล

คุณหญิงคลับ ประดิพัทธ์ภูบาล มีกำเนิดในสกุล *ขุนนาค* เมื่อพระพุทธศักราช ๒๔๑๕ บิดามีบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วร ขุนนาค) ซึ่งรู้จักกันทั่วไปว่า “เจ้าคุณทหาร” มารดามีนามว่าคล้าม มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๘ คน รวมเป็น ๙ ทั้งตัวคุณหญิง เมื่อพระพุทธศักราช ๒๔๓๖ ทำการสมรสกับพระยาประดิพัทธ์ภูบาล (ค้อยู่เหล) เมื่อครั้งดำรงบรรดาศักดิ์ที่หลวงสุนทรโกษา มีบุตรและธิดาด้วยกัน ๑๐ คน คือ

๑. หม่อมเกอ สวัสดิกุล ในหม่อมเจ้าวิบูลย์สวัสดิวงศ์ สวัสดิกุล
๒. นางชัค ณ ระนอง ภรรยาพันตรี จมื่นรณภพพิชิต
(เตียน ณ ระนอง)
๓. นางกุล ศรีสยามกิจ ภรรยาพระศรีสยามกิจ
(เพิ่มศักดิ์ วีระศิริ)
๔. นางน้อย ปราบพลแสน ภรรยาพระปราบพลแสน
(ม.ล. พงศ์พันธ์ อิศรเสนา)
๕. นายโปะ ณ ระนอง สามีนาง Henriette สกุลเดิม Ghigny
๖. หม่อมคลัง เกษมสันต์ ในหม่อมเจ้าชัชวลิต เกษมสันต์
๗. นายฐิตินันท์ ณ ระนอง สามี ม.ล. พอลิต สกุลเดิม
บัวทมสิงห์ ณ อยุรยา

(๒)

๘. นายพจนา ณ ระนอง สามีนางกัลยา สกุลเดิม กชเสนี

๙. นายสัญญา ณ ระนอง สามีนางฤดี สกุลเดิม วานิช

๑๐. นายองอาจ ณ ระนอง สามีนางชวตจิตร สกุลเดิม ทันทวนิช

เมื่อถึงแก่กรรม คุณหญิงมีหลานย่าและหลานยาย ๓๐ คน เหลน ๓๔ คน โหลน ๔ คน

ในฐานะภรรยาและมารดา คุณหญิงได้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพระพุทธศาสนาครบถ้วนบริบูรณ์ กล่าวคือ

(๑) “จัดการงานดี” กิจการในบ้านคุณหญิงดูแลทั้งหมด เช่น ดูแลเรื่องอาหารของเจ้าคุณ ของบุตรธิดา และของคนใช้ รวมทั้งสัตว์ที่เจ้าคุณเลี้ยง มีม้า เป็นต้น ดูแลเครื่องแต่งกายของสามี ของธิดา และของบุตร จนบรรลุนิติภาวะ รักษาบ้านและสวนให้มีสภาพคงทนและสวยงาม

(๒) “สงเคราะห์คนข้างเคียงของผัวดี” ญาติในสกุล ณ ระนอง ที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด เข้ามาศึกษาศิลปวิทยาในจังหวัดพระนคร โดยมากมาอยู่อาศัยที่บ้านเจ้าคุณ คุณหญิงได้ดูแลให้ความสะดวกเสมือนบุตรของตน

(๓) “ไม่ประพฤติด่วงใจผัว” ในข้อนี้คุณหญิงปฏิบัติตนหาที่ติมิได้ สังคมในสมัยที่ท่านยังสาว เข้มงวดกวดขันในความประพฤติยิ่งกว่าสังคมปัจจุบันมากนัก แต่ถึงเช่นนั้นท่านก็วางตนถูกต้องตามหลักธรรมข้อนี้ไม่บกพร่อง

(๔) “รักษาทรัพย์ที่ผัวหามาได้ไว้” ทรัพย์สินที่เจ้าคุณนำมา อยู่ในอารักขาของคุณหญิงทั้งหมด ท่านรักษาไว้เป็นอย่างดี ไม่มีการจำหน่ายไปในทางสุรุ่ยสุร่าย เป็นกัณฑ์ตลอดไปจนบรรลุล่วงวัยชรา จึงมีคนอื่นเข้ามาดูแลแทน

คุณหญิงกลับ ประดิพัทธ์กุล
ถ่ายที่กรุงลอนดอน เมื่อเดินทางท่องเที่ยวทั่วโลก

(๓)

(๕) “ขยันไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง” การงานทั้งหมด
ท่านลงมือทำเองบ้าง ทำร่วมกับคนรับใช้บ้าง ความขยันของท่านนี้ ทำให้
ลูกๆ เกิดศรัทธา เช่นในเวลาสนามแข่ง ท่านก็ลงไปกายหญ้า ลูกๆ เกรง
ว่าท่านจะเป็นหวัดหรือเป็นไข้ ขอร้องไม่ให้ท่านกระทำขณะสภาพอย่างนั้น
ท่านก็หยุดให้พักหนึ่ง ภายหลังก็กระทำอีก

ในเรื่องที่เกี่ยวกับบุตรและธิดา ท่านก็

(๑) “ห้ามไม่ให้ทำชั่ว” เมื่อลูกฝ่าฝืนไม่เชื่อฟังเรื่องที่ท่านห้าม
ท่านก็เตือนถึงไม่เป็นอันกินอันนอน

(๒) “ให้ตั้งอยู่ในความดี” ในข้อนี้ท่านพร่ำสั่งสอนอยู่เป็นนิตย์

(๓) “ให้การศึกษาศิลปวิทยา” ในข้อนี้ท่านเคารพเจ้าคุณเป็นพิเศษ
เมื่อลูกคนใดถึงวัยจะเล่าเรียน ท่านก็เตือนเจ้าคุณให้ดำเนินการให้
ลูกคนนั้นได้รับการศึกษา

(๔) “หาภรรยาที่สมควรให้” ในข้อนี้ท่านมีคติว่า “ปลูกเรือน
ตามใจผู้อยู่” หรือ “ปลูกตามใจผู้นอน” กล่าวคือ ปล่อยให้ลูกๆ เลือก
คู่ครองเอาตามใจชอบ แต่เมื่อจะประกอบพิธีสมรส ท่านและเจ้าคุณก็จัดทำ
ให้อย่างสมเกียรติ

(๕) “มอบทรัพย์ไว้ในสมัย” ในเรื่องนี้ท่านได้ช่วยอุดหนุนให้
เงินแก่ลูกที่เคียดแค้น และช่วยชำระหนี้ให้แก่ลูกที่ไม่สามารถชำระหนี้ของ
ตนได้ ส่วนลูกที่สามารถเลี้ยงตนเองได้ ท่านก็ให้เครื่องอุปโภคและบริโภค
เป็นครั้งคราว

คุณหญิงแม้จะเกิดในต้นรัชกาลที่ ๕ ท่านก็เป็นคนทันสมัย ท่านชอบ
ทัศนาวจร ได้ท่องเที่ยวมาตั้งแต่สมัยฉิมวัยจนชรา เมื่ออายุ ๙๕ ยังได้ไป

ประเทศสิงคโปร์และมาเลเซียโดยทางรถยนต์จากพระนคร ท่านได้ไปจนรอบโลก ทวีปยุโรปท่านได้ไปประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมนี เดนมาร์ก อิตาลี และโมนาโก ทวีปอเมริกา ท่านได้ไปแคนาดา สหรัฐอเมริกาตั้งแต่ตะวันตกจนถึงตะวันออก ทวีปเอเชีย ท่านได้ไปประเทศสิงคโปร์ มาเลเซียตั้งแต่เหนือจดใต้ ประเทศอินโดนีเซีย ท่านไปแทบทุกจังหวัดในเกาะชวาและสุมาตรา ช็องกง ฮ่องกง และประเทศจีน (แผ่นดินใหญ่) ส่วนในประเทศไทยนั้น ท่านได้ไปตั้งแต่เหนือ (เชียงราย) จนจดใต้ (นราธิวาส) การเดินทางในสมัยนั้นยังไม่สะดวกสบายเท่าสมัยนี้ เครื่องบินโดยสารยังไม่มี การทัศนศึกษายังไม่ค่อยกระทำกันทั้งผู้ชายและผู้หญิง ยิ่งเป็นผู้หญิงด้วยแล้ว เห็นจะนับได้ว่าย่นหัวของมือข้างเดียว

คุณหญิงเป็นคนมีสุขภาพดีเลิศ ตลอดชีวิตมีเจ็บหนักครั้งเดียว ความแข็งแรงของท่านเมื่ออายุล่วง ๘๗ ปีแล้ว ท่านยังเดินทางไปหาลูกชายที่หัวหิน โดยไปเข้ากลับเย็นได้อย่างสบาย ความจำของท่านมาเสื่อมในปีสุดท้าย แต่ถึงเช่นนั้นในตอนเช้า ๆ ท่านยังจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้ แต่ตกตอนบ่ายความจำก็เสื่อม ในที่สุดอวัยวะภายในหมดสมรรถภาพ ท่านรับประทานอาหารน้อยลง ๆ ในที่สุดไม่รับประทานเลย นายแพทย์ให้น้ำเกลือและกลูโคสอยู่ ๒๐ วัน ในอวสานอวัยวะก็ขาดสันตติ ชีวิตก็ดับเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๓ เวลา ๖.๐๕ นาฬิกา กำนวณอายุได้ ๘๘ ปี.

โคลงสุภาพิต

พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระ
พระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ์
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑ เป็นหญิงสตัยซื่อด้วย	สวามี
สิ่งขัดแคลงราศี	หอนบ้อง
ความลึบรับวาทิ	บ่แพร่ พรายนา
การช่วยเหลือบ่บ้อง	ปกเหี้ยจำเรือน ๗๘ -

ท้าวเทพกษัตรี (จันทร์)

๑ เมืองกลางปางพม่าล้อม

รอดเพราะคุณหญิงจันทร์

ผัวพญาผิอาสัญ

เหลือแต่หญิงยังกู้

ลุยรัน

รับสู้

เสียก่อน ก็ดี

เกียรติไว้ชยเฉลิม ฯ

๑ เริ่มรบรุกกลบต้าน

ทั้งสกัดตัดเสียดึงที่

พม่าอดหมดพลั้งหนี

กลศึกแพแม่ท้าว

โจมตี

ดักก้าว

จากเกาะ กระเจิงแซ

ไม่ท้อโถมทะนง ฯ

๑ อุบายรงค์คงคู่ใช้

ไกรโจทลงโทษเข็ด

ไกรชอบตอบบำเหน็จ

ยั่วจิตถวายเป็นชีวิตตั้ง

สมเข็บจ

จึงยัง

สมชอบ

แต่สู้ริปูหาญ ฯ

๑ ไปท้านไปท้อไป

เชื่อพระเดชพระพุทธ

ลือหึ่งว่าถึงอยู่ท-

มานะห่อนละกล้า

เบี่ยงมุค

ยอดฟ้า

ธยาล่ม แล้วแฮ

กราบท้องหงองไฉน ฯ

๑ พลโทสมทบทั้ง
โรมรุตสัปรยุทธ์ยัง
ถวิลเดี่ยวจะเฉียวชิง
ฉลองพระคุณเจ้าแม่

ชายหญิง
เล็กแพ้ว
ชัยขจัต อรินแซ
ชีพม้วยอวยถวาย ฯ

๑ เพราะนางนายทักกล้า
ชักฝ้ายหญิงชายทหาร
สมสั่งประทังผลาญ
เมืองมั่นขวัญไทแผ้ว

เกรียงญาณ
เหิมเกล้า
พม่าล่า ประลัยแฮ
ผิงหล้าฉ่าเฉลิม ฯ

๑ เผยเพิ่มพิระศกั๊ก้อง
ท้าวเทพกษัตรี
เป็นเยี่ยงสตรีศรี
ชีพดับเกียรติศัพที่ยัง

โลกี
โปรตตั้ง
อยุธยา แม่เอย
อยู่ข้าชวนถวิล ฯ

๑ แผ่นดินพุทธยอดฟ้า
พันลึกบัจฉิกภย์
หากกรบนักรบไทย
ไทยจึงไทยไปสิ้น

ผิงใจ
พ่างคัน
เอกเอก อนันต์แฮ
สืบเชื้อชุธยาม ฯ

๑ พระรามอริราชเจ้า
ผยองพระฤทธิบารมี
เหตุอุมาตย์ราชเศวตฉวี
ข้าผิงเดชผิงเจ้า

จักรี วงศ์เอย
แมกเกล้า
สนองภัก-คินา
จึงพินยีนเกษม สันต์แล ฯ

คำเรีงสตุติ สตรีไทยนักรบ

๑ เกิดเป็นไทยชายหญิงไม่หนึ่งชลาศ
กตัญญูสู้ตายถวายชีวา	แสนสมักรักชาติศาสนา
ต่อเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินสิ้นทุกคน ฯ
๑ ยามสบายปล่อยชายเป็นนายทหาร
พวกผู้หญิงไซ้จะทั้งนึ่งอบจน	ครั้นเกิดการศึกเสียเมื่อขัดสน
ออกต่างชนชววยช่วยม้วยไม่กลัว ฯ
๑ เปลกไกวคาบก็แกว่งแข่งหรือไม่
ไหนใดตากกรากกรำไหนทำครว	ไม่วอกหยิ่งหญิงไทยมิไซ้ชั่ว
ไซ้รู้จักแต่จะยั่วผัวเมื่อไร ฯ
๑ แร่งเหมือนนมคอกเหมือนกากล้าเหมือนหญิง
เมืองกลางปางจะจอรอกเพราะใคร	เพราะหญิงไทยไล่ฆ่าพม่าแพ้ ฯ
๑ เครื่องกลไกเพราะไอลักให้วิ่ง
เลี้ยงให้อ้วนชวนให้กล้าทำให้แยะ	เหมือนผู้หญิงยวนชายตะกายแต่
ไซ้อ้อแอ้อ่อนอุบายเช่นชายง ฯ
๑ กรุงศรีอยุธยาไครอย่าหยาม
มีคราจำक्रमินขึ้นขึ้นลงลง	มีวันทรมายมก็มีวันส่ง
แต่ไทยคงเป็นไทยมิใช่ทรม ฯ ฯ

อธิษฐาน

๑ ขึ้นชื่อไทยใจกล้าไครอย่าหมิ่น
รวคนคี่สี่ห้ากล้าสงคราม	รัตนโกสินทร์เอกอมรนครสยาม
ชั้นหญิงไทยไม่คร้ามต่อความตาย ฯ
๑ ฤทธิรักชาติศานามหาษัตริย์
ขอพระวงศ์จักรีนรินทราย	โสมนัสมอบชีวาบูชาถวาย
เป็นเจ้านายนิรันดรสมพร เทอญ ฯ

สรรเสริญพระบารมี

๑ พระเคชาพระมหากษัตริย์ศึก
เหมือนช้างโขลงโผงแผ่แผ่ฤทธิ์

สร้อย

๑ โอ้ยามศึกพาละมฤคกระหิมหน
เสียวเสียวคำรณะเวงไพร
สง่ามิเหมือนสง่าชัย

๑ ศิกพม่าคราไหนไม่ใหญ่เหมือน
ไอน้ำเพชรเค็ดกัศกรทัน

สร้อย

๑ โอ้ดวงอังสุมาลีที่ร่อนหา
แสนสวระวาวเวียงพนม
ถวิลมิเหมือนบาทบรม

๑ ขอพระวงศ์จักรีจีระฐิต
ขอกรุรัตนโกสินทร์บุญญาม

สร้อย

๑ โอ้เอื้องฟ้าลดาสุวรรณะสถาน
เฉียวฉุนเสาวมาลย์เมื่อลมพา
มิเหมือนพระมิ่งมงกุฎพุทธยอดฟ้า

ปราบปัจเจกนิกรพม่าแตกล่าหนี
มนุษย์น้อยปางนี้หน้าอัครรย์ ฯ

เสื่อสีห์พิภพ

สยดสยองกะนองไฉน

อำนาจชาติไทยสง่าเอย ฯ

เปรียบเหมือนเลื่อนลูกหีบหนีบนิ้วสัน
ผองพม่าอาสัจจกรันสงคราม ฯ

แสงฉายพระพราว

สว่างไสวน่าใคร่ชม

ข้าน้อยนิยมพระเดช เอย ฯ

อาญาสิทธิ์ปกชีวาประชาสยาม

อย่ารู้ทรมเกษมสันต์นิรันดร เอย ฯ

ระเหยหอมพนาณต์

ชื่นผลบุญรา

พระเกียรติยศคู่กล้าเหลือล้น เอย ฯ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

นางนพมาศ

๑ ขอเริ่มรังสรรค์สร้อย

ชูเกียรติกมลสตรี
เพื่อประทับไศยทวี่

ประจักษ์อารมณ์คล่อง

๑ จักบรรยายเรื่องท้าว

นพมาศนามเดิมปรา-

กอบรูปลักษณะมา-

รู้อบวิทย์ได้

๑ พระศรีมหาสมุทร

เป็นบิดาองค์

สมญาบุตรองค์

เนาสุโขทัย

๑ นงคราญอายุได้

ชนกผู้

เริ่มสอนสั่งบุตร

อายุครบสิบห้า

๑ ความเพียรแห่งนิมเนื้อ

ยากจักหาสตรี

เรียนจบจบวิธี

สันสกฤตไทยมคธ

สารคดี

เกริกก้อง

วานอ่าน หน้อยเทอญ

สอดไว้ในกรรณ ฯ

ศรีจุฬา ลักษณะเฮย

กฏไฉ

รยาที่ยิ่ง หนึ่งนา

ฉลากล้าสตรี ฯ

เผ่าพงศ์ พราหมณ์แล

นาฏ

เรว-คี่เฮย

ชื่ออ้างแหล่งสถาน ฯ

เจ็คปี

เลื่องหล้า

เรียนร่ำ วิชาแฮ

เสร็จสิ้นการเรียน ฯ

นารี

อื่น

ทุกอย่าง

เลขตัวหลายขบวน ฯ

๑ วรรณว่าปราชญ์ผู้
เป็นสุภาพนารี
กอบด้วยลักษณะดี
จนท่านกวีได้

เปรี๊ยะปรี-ชาแล
เลิศไซ้
โดยยิ่ง
แต่งถ้อยชมอนงค์ บารนี้ ฯ

๑ “พระศรีมโหสถ
มีธิดาประเสริฐเจดโถมยง
ละไมละม่อมพร้อมพรั่งยิ่งนารี
เนื้อเหลืองเล่ห์ทองผ่องผิวพัศตร์

ยศกมลเศศกรวไลหงส์
ชื่ออนงค์นพมาศวิลาสลักษณ์
จำเริญศรีสมบุรณประยูรศักดิ์
เป็นที่รักจึ่งดวงจิตบิทร เอย ฯ

๑ โฉมนวลนพมาศ
ช่างกล่าวถ้อยมธุรสบทกลอน
สารพัดจะพึงใจไปครบสิ่ง
แต่ก่อนปางสร้างกุศลผลบุญ

เป็นนักปราชญ์ฉลาดด้วยบิศาสอน
ถวายเป็นพรพรรณนาพระพุทธรุคุณ
เป็นยอดหญิงยิ่งธิดาทุกหมื่นขุน
มาเกื้อหนุนให้งามวิไล เอย ฯ

๑ ดวงคอกอุทุมพร
จะหาสารศรีเศวตในแดนไพร
จะหานางกัลยาณีนารีปราชญ์
จะหาได้ในท้องพระธรณิน

ทว่านครหายากจันใดโชน
ยากจะได้ดังประสงค์ที่จึ่งจินต์
ประหนึ่งอนงค์นพมาศอย่าหมายถวิล
ก็ด้วยบุญเจ้าแผ่นดินอย่างเคียว เอย ฯ”

(คัดจากเรื่องนพมาศ)

๑ นางเจลิยวณลาทรู
เย็บปักถักร้อยสา-
อายุคุณนา
บิตุมาตุจึ่งน้อม

วิชา ช่างเย
รพัตพร้อม
สิบเจ็ด ปีเอย
นอบเกล้านำถวาย ตัวแล ฯ

๑ หน่อนารายณ์ร่วงเจ้า
นพมาศทรมวย
ปฏิบัติพระทรงชัย
สวามิภักดิ์ต่อราชเจ้า

๑ พระราชทานตำแหน่งท้าว
สนมเอกทรงคุณา
นงลักษณ์มีเมตตา
มีจิตการุณเกื้อ

๑ แสดงฝีมือช่างให้
เย็บกระทรงทำเป็น
เพ็ลลอย ณ วันเพ็ญ
โตเท่ากงเกวียนได้

๑ ทรงธรรมพระร่วงเจ้า
ทอดพระเนตรทรงชม
โปรดให้ราชฎานิยม
ลอยประทีปจิ่งสร้าง

๑ เข้าพรรษานงลักษณ์ได้
ท้วยดอกไม้สดสำ-
เพ็ลถวายพระสงฆ์จำ-
แล้วจึงนำขึ้นน้อม

จอมไทย
เทียมผ้า
เชิดเกียรติ พระนา
จิตเอื้อเออาวาร์ ๖

ศรีจุฬา-ลักษณแซ
อะเกื้อ
ต่อนาฏ ปวงเฮย
กอบด้วยอารี ๖

ไทยเห็น เยี่ยงแซ
ดอกลไม้
กัตติ กมาสพ้อ
คุดเกล้งกลั่นสรรพ ๖

จอมสนม-นาฏเฮย
เชิดอ้าง
ยลเยี่ยง อย่างแซ
แบบนั้นสืบมา ๖

ริทำ พุ่มเฮย
เร้าพร้อม
พรรษะ กาลแซ
นอบเกล้าถวายไท ๖

๑ ทรงชัยปราโมทย์เอ็น
โดยพระทัยปรานี
ตรัสสั่งเหล่านารี
ทวยราษฎร์รู้เรื่องซ้ำ

๑ นางเย็บพานหมากด้วย
สลักกลีบบุษบา
สองชั้นรูปโสภา
ทำเสร็จสำเร็จถ้วน

๑ หน่อนารายณ์พินิจแล้ว
ทรงพระราชทาน
แก้ราชบริพาร
ตรัสประกาศสั่งชน

๑ กราหนิงพระร่วงเจ้า
พระเสด็จยาตรา
โดยชลมรรคา
เพื่อทอดพระเนตรเหยา

๑ ทราวม้วนพมาศได้
พระตรัสแก่นุชเสร็จ
ให้แต่งบทสำเร็จ
เพื่ออนงค์แน่นน้อย

สกุที
ยั้งลา
เอาเยี่ยง
แซ่ซ้องสารการ ฯ

ดอกกา-รเกดเฮย
หลากลั่น
พืงพิศ
เทอคเกล้าทูลถวาย ฯ

โปรตปราน
แบบนั้น
เพ่งพิ-จารณ์พ่อ
ยึกไว้เป็นตรา ฯ

จอมธรา-ดลเอย
ไต่เท้า
อมาตย์แห่ ห้อมนา
ราษฎร์ร้องโคมไฟ ฯ

โดยเสด็จ ค่ายแฮ
สั่งสร้อย
ในขณะนั้นนา
เริ่มร้องรำถวาย ฯ

๑ โฉมฉายนพมาศผู้
แต่งบทขับทันที
พระมีกมลปรี
อนงค์นาฏบำเรอร้อง

“๑ ชำนาญนพมาศ
ยังนิพนธ์กลกลอนอ่อนความคิด
เป็นบุญตัวได้ตามเสด็จประพาส
สว่างไสวไปทั่วทั้งนคร

๑ นำแสนสำราญจิต
สงสารแต่พระสนมกำนัล
แม่นเสด็จด้วยที่นั่งบัลลังก์ขนาน
จะชวนกันเกษมเปรมปรีดา

๑ เรียงประวัติเรื่องนี้
ให้เหล่านารียล
จักเจริญคุณานนต์
เกริกเกียรติตราบโลกใหม่

กวี
ไปช้อง
คดียิ่ง นักเฮย
รับได้ถวายเป็นเสียง ทั้งนี้ ฯ

อภิวาทบาทบงสุ์คว้งจงจิต
อันชอบผิดของงโปรดซึ่งโทษกรรม
นักชัฏฤกษ์ประหารราชภูริสโมสร
ทิมัมพรก็แจ่มแจ้งแสงจันทร์ เอย ฯ

ทั้งสิบทิศรุ่งเรืองดังเมืองสวรรค์
มิได้เห็นเป็นขวัญนัยนา
เวรอยู่ยงและเจ้าจอมมาพร้อมหน้า
ขอประทานโทษาข้าน้อย เอย ฯ”
(คัดจากเรื่องนพมาศ)

หวังผล
เยี่ยงไว้
ตุจนพ—มาศแฮ
หมดสิ้นสูญกลับ ฯ

พระยาวิจิตรธรรมปรีชา

นางแคธริน ดุคลาต

๑	สก๊อตแลนด์แดนภาคข้าว	อัสตง
	ปางพระราชาทรง	ราชย์อ้าง
	เจ้าเยมส์ที่สององค์	เอกกษัตริย์
	ครองพสกปกแคว้นกว้าง	สืบเชื้อเฉลิมกรุง ฯ
๒	ปางย่งทรยุคร้าย	แรงเข็ญ
	เกิดวิบัติล้าเค็ญ	ขุนชั้น
	มีหมู่ศัตรูเป็น	ขบถ พระฮือ
	ทรยศคึกคกปล้น	ฆ่าท้าวเอว้าง ฯ
๓	๕ ๕ ครองหนเยมส์ราชแจ้ง	กิจจา
	ตรัสสั่งคนานา-	เรศผู้
	ข้าบาทบริจา-	ริกนาฏ ปวงแซ
	ฮารักษ์ทวารกู	เกี่ยงท้าวทันทน์ ฯ
๔	ยังมีชาวแม่ผู้	เพ็ญภักดิ์ ท่านนา
	แคธรินดุคลาตประจักษ์	ชื่ออ้าง
	น้ำใจจอตจงรัก	ราชมัน กองนา
	ยืนถนงค์พิเท้าช้าง	ขบถไกล้เกล่ถึง ฯ

๕ นางจิงว้างเข้าสู่
 หาลืมเหล็กกลูกตาล
 กุญแจก็หักลาย
 เหตุหมู่ศัตรูไผ่

๖ นงคราญมานมนัสตั้ง
 คิณพระคุณคำชู
 เสียราชชาติชีพ
 สัตย์มั่นสนันฐานเจ้า

๗ ยันบานทวารเศค้วย
 แขนสอศแทนตาลทน
 ศัตรูก็กรูพล
 ใจเค็ดไปเข็ดข้อ

๘ โฉมฉายมลายชีพข้า
 หอมชื้อแม่แครริน
 กงอยู่คู่ฟ้าดิน
 นับหนึ่งนาเรศแก้ว

๙ กวณิกรนระทั้ง
 ยลเยี่ยงกุลสตรี
 มั่นมนัสกตเวที
 สมศักดิ์นักรบข้า

บานทวาร วังนา
 ห่อนไค้
 แหกหลุค ฉลายฮา
 ลอบผล้าผ่าผลาญ ฯ

กตัญญู ราชนา
 ชุบเกล้า
 ดึกว่า แท้แล
 เจ็ดน้ำใจหาญ ฯ

แรงตน
 ไปท้อ
 ผลักแผ่น ทวารฮือ
 ตราบข้อแขนสลาย ฯ

เชิญถวิล เกิดเพื่อน
 ไปแล้ว
 แดนโลก แลแม่
 แก่นหล้าฯสมร ฯ

นารี
 แก่วนกล้า
 ธารสตัย
 บาทท้าวเดลิงเคียร ฯ

พระยาศรีสุนทรโวหาร

ท่านโม

(ท้าวสุรนารี)

สัทธิธา ๒๑

๑ ข้านบอบคุณพระศรีไตร
ก่อกมลใส	รตนวรวิไล
ประสิทธิ์บุญ ฯ
๑ ข้านบมารดาชนกคุณ
ก่อสกุลสุนทร	อติกรณพิบูล
ประสิทธิ์กาย ฯ
๑ ข้านบอาจารย์อุปัชฌาย
ก่อวิชาหลาย	คุณคุณอธิบาย
ประสิทธิ์พิทย์ ฯ
๑ ข้านบสมเด็จพระสยามีศวร
ก่อสุขโสภิต	และอมรรวฤทธิ์
ประสิทธิ์สราญ ฯ

ฉบับ ๑๖

๑ ข้าขอโอกาสกล่าวสาร
ในครอบครัชาติชาวไทย ฯ	ยกคุณนงคราญ
๑ กล่าวหาญช่วยชายชิงชัย
ชิงตัวเป็นเจ้าชาวสยาม ฯ	มิให้ชาติใด
๑ เกียรติคุณระบือลือนาม
เป็นศักดิ์สง่านารี ฯ	ไปเสื่อมไปทรม
๑ พระสุริโยทัยเทวี
แห่งสมเด็จพระจักรพรรดิ ฯ	ผู้มเหสี

- ๑ ทรงเครื่องอุปราชาชัษ- วาลทรงกษรตัน
เข้าร่วมมรณยุทธหัตถี ฯ
- ๑ ผู้ศึกหงสาวดี ด้วยพระสามี
สู้ม้วยด้วยความกล้าหาญ ฯ
- ๑ ยังอีกสองหญิงเยาวมาลัย ฟีน้องนางพาล
นามพทาวเทพกษัตริ ฯ
- ๑ สมญาผู้น้องท้าวศรี สุนทรนารี
นักรบผู้หาญชาญชัย ฯ
- ๑ บัองกันเกาะกลางทางไกล ข้าศึกอ่อนใจ
ออกจนจำทนแห่งหนึ่ง ฯ
- ๑ เกาะกลางรอกพันไพร ด้วยหญิงสองศรี
ผู้ศึกสามารถอาจอง ฯ
- ๑ หญิงไทยกล้าหาญชาญณรงค์ ที่อ้านนวงศ์
นักวีรเยี่ยมเทียมชาย ฯ
- ๑ ปวงปราชญ์ปรุบทบรยาย คุณเกริกกำจาย
กำจรจด้าวแดนสยาม ฯ
- ๑ ใ้ว่าหญิงกล้าสงคราม หมกเพียงออกนาม
อ้านนเท่านั้นเมื่อไร ฯ
- ๑ ขอแถลงอุทาหรณ์ใน หญิงอื่นมีใจ
มุ่งจงรักชาติอาจหาญ ฯ
- ๑ ช่วยชายรุกรบรำบาญ แม่คุณโอพาร
อันเลิศบรรเจิดโลกา ฯ

อินทรวีเชียร ๑๑

๑ ปางรัชสมัยองค์	รพิพงศราชา
สมเด็จพระรามา	ธิบตีคำรบสาม ฯ
๑ กรุงรัตนโกสิน-	ทรเทศประเทศสยาม
เรืองราวนครราม	วรฤทธิมหิพาร ฯ
๑ ยุคหนึ่งนครศรี	สทนาคนหุตสถาน
แปรพักตร์ประพาศพิพาล	มนะกิตขบถไทย ฯ
๑ นามเจ้ามลาวรัฐ	อนุชัตติเยศไช
ยภพลสกลไกร	จรเข้า ณ เขตสยาม ฯ
๑ กวาดต้อนประชาราช-	ฏรในนครตาม
ฝ่ายเหนือและเลยลาม	ประลุเลื่อนนิกรไกล ฯ
๑ เข้าเขตนครรา-	ชสิมาบุรีไทย
เจ้าเมืองเผอิญไป	ธฤกัจฉกิศร ฯ
๑ เหลืออยู่ก็พลน้อย	บมโอรสจะราญรอน
จำัญชลีกร	อริราชไพร่ ฯ
๑ จอมลาวก็รวบรวม	คณะครัวบุรีศรี
ช้างม้าและควา	ธนพัศ์พิพิธภัณฑ์ ฯ
๑ กวาดต้อนนิกรไทย	จรไป ณ เวียงจันทน์
ชายหญิงเอนกนั้น-	คณิราศนิवासสถาน ฯ

สุรางคนางค์ ๒๘

- ๑ พระยาปลัด พระยายกกระบัตร สันทักเขียวชาญ หัวหน้าครัวไทย
น้ำใจกล้าหาญ ทำรักสมัครสมาน หวานล้อมพวงลาว ฯ
- ๑ เลือกหานารี รูปทรงสวยศรี ที่พึงรุ่นสาว แกล้งทำเต็มใจ
ยกให้เจ้าลาว จนชั้นพวกบ่าว ชอบใครไปขึ้น ฯ
- ๑ เติมไม่ไว้ใจ ให้แยกกันไป กลัวไทยฝ่าฝืน เก็บรับสาตรา
มีคพร้าและปืน คัสสิทชิตขึ้น ขุนหมื่นนายกอง ฯ
- ๑ แสร้งทำเมื่อยล้า เดินครัวซ้ำซ้ำ รอท่าพวกพ้อง เห็นลาวเชื่อใจ
จึงไปเรียนร้อง ว่าครัวทั้งผอง ต้องยากครามครัน ฯ
- ๑ จับใช้ในมรรค อคอยามากนัก ขอพักพลชั้น ขอมมีคขอบัน
ตัดฟันขุดมัน ยิ่งสัถว์เลี้ยงกัน ผ่อนผันเลี้ยงกาย ฯ
- ๑ อนุราชา เชื้อสองพระยา ให้มาคุจหมาย แสร้งทำดั่งว่า
ต่อหน้ามุลนาย พ่อครัวทั้งหลาย หญิงชายพร้อมกัน ฯ
- ๑ ลอบเตรียมเสียมหลาว ตระบองสนยาว ลาวไม่รู้ทัน พอได้โอกาส
ปราศเข้าแทงฟัน พวกลาวทั้งนั้น บรรลัยชีวา ฯ
- ๑ พวกที่เหลือตาย รีบไปบอกนาย ค่ายทะเลหญ้า อนุสงสัย
จึงให้กองม้า ไปสืบกิจจา สาเหตุอันมี ฯ
- ๑ ครัวไทยคอยซุ่ม เห็นใกล้จึงกลุ่ม รุมยิงทันที แย่งได้อาชา
ควบฆ่ารวี ลาวน้อยถอยหนี ทูลคดีราชา ฯ
- ๑ อนุแจ้งการณ์ จึงให้สุทธิสาร เจ้าปานเจ้ากำพร้า กุมพลสามพัน
เลือกกลันแก้วกล้า รีบเร่งโยธา เพื่omarอนราญ ฯ

วสันตดิถี ๑๔

๑ ฝ่ายครัวประชาชนคราว
สตรีและลำบุษมาน

๑ รักชาติบเชื่อนกมลใน
รักยศบแปรกมลผัน

๑ ชายหญิงประมวลงผลอุตสา—
ทั้งค่ายประชุมพลทหาร

๑ ครั้นสุทริสารและพลสัณ
ครัวไทยก็เตรียมพยุหวิ—

๑ ปีกขวาและซ้ายบุษผู้
ทั้งสองพระยาวิริยาญ

๑ ท่านไม้ประชาบติปลัด
ทั้งแก่และสาวบมิละวาง

๑ ถือสรรพอาวุธคำรบ
สมเด็จพระจอมนรอลุ—

๑ ออกสัประยุทธ์คณะริปู
หนุนเนื่องระคมพลครไล

ภุขคประชาต ๑๒

๑ มนัสไทยประณตท้าว
มิผูกรักมิภักดีบร

๑ ถลันจ้วงทะเลวงจำ
บุษรุกอนงค์รุ่น

คณะชาติทหารชาญ
มนะร่วมสมานฉันท์ ๖

ออกทัณญตาธรรม
มุขพึงมลาวพาล ๖

พระคมกระทำการ
ปฏิยุทธ์ไฟรี ๖

จรมาคะต่อตี
ระระคมประจัญบาน ๖

ขำนียุทธนาการ
บริรักษกองกลาง ๖

และนิกรอนงค์นาง
ธูระเข้า ณ กองหนุน ๖

มนะนบคะนึ่งคุณ
ยมกุฎกษัตริย์ไทย ๖

จรจุณญภัย
บมียันแสงหยอน ๖

นรินทร์ไทยมิท้อถอน
มิพึงบารมีบุญ ๖

บุษนำอนงค์หนุน
ประจัญร่วมประจัญบาน ๖

- ๑ อนงค์เพศมนัสพี—
มิได้คาบก็คว่ำขวาน
- ๑ มิได้มีก็เอาไม้
กระหน่ำฟาดพิฆาตลาว
- ๑ ผิอยู่เหย้าสีอันแอ้น
ผิยามยุทธ์สิยรรยง
- ๑ นิกรไทยมล้างลาว
ประมาณศวกีสองพัน
อินทรีเขี้ยว ๑๑
- ๑ ปางสุทธินา
ยลลาวมลายไทย
- ๑ ล้มตายประลัยโล—
เห็นไทยครไพล
- ๑ แลเหล่าอนงค์เป็น
สำคัญกะเนการณ
- ๑ หวันหวาดชยาคพาย
รืบทูลพระบิดา
- ๑ เทชบารมีภู—
ให้เจ้ามลาวมาน
- ๑ ถอยจากนครราช
ทันทัพ ณ กรุงสยาม
- ๑ ปราบบรัฐมลาวราบ
บันลือพระเดชปรา—

ราชพิภพทหารชาญ
 มิได้หอกก็คว่ำหลาว ฯ
 ตะบองสั้นตะบองยาว
 กระเด็นโลกกระโคตง ฯ
 ฤทัยอ่อนระทวยองค์
 เผยอยศอนงค์สรรพ ฯ
 มลายชีพอนกนันท
 พินาศพ่ายกระจายไป ฯ

 ยกพลสกลไกร
 ปะมิตเป็นกระบวนพล ฯ
 หิตแดงธราดล
 พิศเพียงกระแสนาร ฯ
 คณะชาวนกรรจ์หาญ
 พลกรุงกระหน่ำมา ฯ
 จรคลากระบวนกลา
 คุจจินตนาการ ฯ
 บกไทยอุบัตินาล
 มนะเชื้อยบลความ ฯ
 บมิดาจะลุลกลาม
 จรคลกระบวนมา ฯ
 บริกิตมฤจนา
 กฏตราบนรินทร์ ฯ

มาลินี ๑๕

๑	สกลบทอุทาหรณ์	ไขคุณากร	ประเสริฐศรี
	สกลนิกรนารี	ผู้อุคมพี	ระเพ็ญชาย
	สกลคณะริปูสลาย	ห่อนคะนิงหมาย	จะชิงชัย
	สกลคณะอนงค์ไทย	ควรรจะภูมิใจ	บจิจ้าง ๖

วสันตดิถี ๑๔

๑	อ้าเพศก็เพศนุชอนงค์	อรองค์ก็บอบบาง
	ควรรแต่ผดุงอรสอาง	ศุภลักษณ์ประโลมใจ ๖
๑	ยามเข็ญก็เข็นสรีรช่วย	คณะชายผจญภัย
	โอ้ควรรจะเอือนพจนไซ	คุณะเลิศมโหฬาร ๖
๑	อ้าหัตถ์ก็หัตถ์สุขุมพร-	ณพิไลอลังการ
	ควรรแต่จะถือนมธรมาล-	ยประมุขมโนรมย์ ๖
๑	ยามทุกข์ก็ถือนวิธอา-	วรุธรรมสมาคม
	โอ้ควรรจะเอือนพจนชม	คุณช้วนรินทร์กาล ๖
๑	อ้าเสียงก็เสียงนุชอนงค์	เสนาะโสศกระแสนหวาน
	ควรรแต่จะซ้องสรประสาน	ศุริยางค์พองใจ ๖
๑	ยามแค้นก็แค้นกมลซ้อง	สรให้กระหิมไพร
	โอ้ควรรจะชมนุชไฉน	นะจะหน้ามโนปอง ๖
๑	อ้าจิตก็จิตนุชเสงี่ยม	มนะอ่อน ณ ชนผอง
	ควรรแต่จะเอือนกมลครอง	มรรชนประชาชน ๖
๑	ยามยุทธนาบมิขยา	มนะกล้าผจญรณ
	โอ้ควรรจะนับคุณะอนน-	ตอเนกรำพัน ๖

๑ อ้าจงอนงคคุณกำ—
เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระวรวงศ์—

๑ เพื่อเป็นนิตศนอุทา—
ไธสุญนางคปถพิน

จรรจบ ณ ไกวัล
มิกราชสยามินทร์ ฯ

หรรณักรมโนถวิล
คุณจงมลาย เทอญ ฯ

วันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๒

พระอุปทิศศิลปสาร

นางอมร

ฉบับ ๑๖

๑ แดงเล่ากล่าวเรื่องนิทาน ในอดีตกาล
ปางพระศาสดาจอมธรรม์ เสวยพระชาติอัน

๑ ทรงนามตามที่มีใน คัมภีร์ไซ
ปราชญ์เปรี๊ยะเรื่องรุ่งปรีชา เลื่องชื่อลือปรา

๑ ในมิลินทปรั ฤห่อนไกรมี
เป็นเอกเสกครบสรรพคุณ ผูกแก้แปดปัญ

๑ อาจารย์ทั้งสี่ทวีติ ประเสริฐวาที
สมเด็จท้าวมหาเวฬุราช จอมมิลิน

๑ ชุบเลี้ยงเป็นศรีกรุงศรี ศฤงคารมากมี
เจ้าปราชญ์เปรมปลุกสุขสานต์ พระเดชญาณ

๑ ปางนั้นเทวีจอมไตร พระนามทราวมัย
ตริจิตกรุ่นเกิดปรานี พระหน่อชินศรี

๑ จึงทูลมุลิกจจอมเวียง จอมไฟไกรเกรียง
เจ้าปราชญ์ทูลตักขว้าง หญิงงามสำออง

๑ ข้าบาทไม่ปรารภนา ข้าชอยทูลสา
ทูลแล้วก็แกล้วกระไล เตรี่คเตรี่เร่ไป

ชาคกสารกเบื่องบรรพ์
อุคมพระยศเกรียงไกร ๖

พระมโหสถสมญา
กฏพระยศท้าวธานี ๖

จักเปรียบจักเทียบเทียบทัน
หาหาใครสู้ภูมิ ๖

ก็คร้ามก็ครั่นปัญญา
ธโปทรปรานปรานี ๖

ธโปทรเปรอประทาน
ปกเกล้าร่มเกล้าเปล้าภัย ๖

อุทุมพรสมรนาวี ๖
ผู้น้องควรครองคู่เคียง ๖

ก็เออก็อวยด้วยนาง
แต่ทราบดีแต่ทราบดี ๖

แสงสว่างที่ใดใจ

ขอขอบเขตพระสมรรค ๖

อินทรวีเชียรฉันท์ ๑๑

๑ ยังมีอนงค์นาง
เชื้อชาติประชาคา

๑ บิดาและมารดา
ท่อมทุกข์ระทมโถม

๑ นามนางอมรแม่
ก่อร่างสอานเก็น

๑ โขนงเนตรเคศพัทธร
มรยาทพิลาสยาม

๑ โสภณยุคถัน
ทรงลักษโณคม

๑ บิดาประกอบทำ
เหน้อยยากวิบากใจ

๑ ยามเข้าก็ไคลคลา
กรากกรำหูลำเคญ

๑ ยามสายอมรบุตร
นำโภชนาไป

๑ เพื่อให้บิดากิน
เนื่องนิตยยุพาคล

วสันตดิถีฉันท์ ๑๔

๑ ปางเมื่อพระหน่อบรรณาถ
เมิลมุ้งแสงวรสุตา

วยร่างสอานตา

มนิคมอุดมโฉม ฯ

อรุณอันพิบัติโฉม

ธนทรัพย์ยับเยิน ฯ

เสนาะแท้มีขัดเขิน

อรหญิงนิคมคาม ฯ

สุลักษณางาม

ยุรยาตรพิลาสสม ฯ

กรกรรรฐเกลี้ยงกลม

คุดนาง ณ วังใน ฯ

กสิกรรมฉากไถ

บุพกรรมสืบทาเชญ ฯ

และกัมา ณ ยามเย็น

นิจกาลวันไคล ฯ

จรรุควิถีไกล

ณ สถานบิดาตน ฯ

ประติทินกังวล

ธุระการสถานนา ฯ

สรชาติสุเมธา

ก็ประสบประเสริฐนาง ฯ

- ๑ สงสัยไฉนวิมลลัก— ชณพัทตรสำอาง
เดินเตี้ยมิเปลี่ยวกลหมาง จรคต ณ หนใด ๖
- ๑ จึงมีภิปรายพจนทัก ยุลักษณะจะไปไหน
กาจเก่งมิเกรงผลรสุภัย มรคาสีเปลี่ยวคน ๖
- ๑ ทรามเซยเฉลยพจนสนอง ภยผองมิแปมปน
ตุข้าำำเนินนิจสกล บมิมือรีพาล ๖
- ๑ ชำนำสุโภชนพยัญ— ชนอันตระการมาน
บุชาพระเทวอุปการ คุณแห่งคนุเรา ๖
- ๑ พังสาร์มโหดก็แจ้ง หนยแห่งรหัสเฮอร์
โถมตรูจะสู้ปีตรเนาว์ ฤทธิกิจประจำทำ ๖
- ๑ พี่หนอสิขอยถาม วรรณามงามข้า
กานคาสืออย่าพจนจำ และพะอืดพะอมอาย ๖
- ๑ นางเยาว์ก็กล่าวพจนกิต มรุปริศนาทาย
นามตุมิรู้มรดเวาย ชีวียนิรันตร์กลับ ๖
- ๑ พังศุภาสุนทรพฐ ธิกรัรหัสพลัน
ต่างถามและต่างพจนรำพัน ระบุบอกระบิลความ ๖
- ๑ ต่างปราชญ์ฉลาดชวนเล่น คุจแม่นมณีวาม
ต่างร่างก็ต่างวิมลงาม กลเปรียบเสมอกัน ๖
- ๑ ต่างแรกก็ต่างริปฏิบัติ— ธิกระหวัดกระสันพัน
ต่างจิตก็กิดหะสะกระสัน บุปผาตินิยมสม ๖
- ๑ เจ้าปราชญ์เฉลยจนภัก ติสมักรสมาคม
พี่แสนเสน่ห็นุชนิยม ปิยนุชเอ็นดู ๖

- ๑ หน่อพระสุคต ลองลัมชิมรส สุปพยัญ ชนโอชา แต่แสรังแตงสรร
รำพุครำพัน จันรรจจำเนียร ๖
- ๑ กลิ่นรสอาหาร โสมมสามานย์ คละคลุ้งกลิ่นเหียน รสชาติเลวทราม
โสโครกอาเกียรณ์ แสรวัวติเตียน ขากอุยโกรธา ๖
- ๑ จิ้งคุลีการ ระคนอาหาร ละเลงไฉทา ทัวกายงามสรรพ
บังคับบัญชา นัง ณ มรรคา ทำโทษประจาน ๖
- ๑ นางมิดือโกรธ และมิดือโทษ ฤพ้อตอบชาน นังนังทนทักเท
ฤพลันเคียดกาล สู้ทนสู้ทาน ประจานอินทรีย์ ๖
- ๑ พระเห็นพะงา ฤห่อนโกรธา ธนิกปรานี ให้ชำระกาย
ภูษาผ้าสี แหวนทองธนมี่ ธให้รางวัล ๖
- ๑ อยู่มาบนาน ธพานงพาล คู่ร่วมชีวิต สุ่มิถิลา บุเรศร์เขตขันธ์
เผ้าองค์ทรงธรรม วิเทห์ราชา ๖

ภุขกประชาต ฉันท ๑๒

๑ พระทรงธรรมธพลันสั่ง
รมงคลอาวา	อมาตย์ทั้งพิริกา—
หสมรสภิเชกสม ๖
๑ พระยศยอพระหน่อนาถ
กระเคื่องชื้อระบือชม	อมรวาสโนคม
ขจรท้าวสถานเมือง ๖
๑ จำเนียรกาลนานมา
พิโรธขุนพระบุญเรือง	พระราชารทรงเคื่อง
เพราะสี่พราหมณ์ระรานพาล ๖
๑ พระหน่อนาถปลาสร้อย
ละภรรยาสุคามาลย์	ละถินทีและศฤงการ
ประเวศเทศนิคมคาม ๖
๑ อุบายเท็จสำเร็จกิจ
ละตนกลตะกรามกาม	กัสมจิตสี่พราหมณ์
มิรู้กาลประมาณทาย ๖

ทำหนุ่มพ้อทะกรอร่าง

สมรณีกะนึ่งหมาย

๑ ยูพาแสรังแสงตงปี—

และเชิญชวนทวิชยัง

๑ ปุโรหิตอาจารย์

ยะย่างเหยียบกระดานยนต์

๑ คะมาตุม ณ หลุมคูถ

ทวิชทนทเวชกรรม

๑ อมรนาฏฉลาตเลศ

กละกลุ่กนุ่นระคนปน

๑ ก็นำเผ้าบตีสุริย์

ถวายเป็นเครื่องกฤชภัณฑ์

๑ และทูลขอประทานโท—

สวามิศร์ประสิทธิ์ผล

จะโถมนางอมรสาย

มนัสเจตนาหวัง ๖

ตียินคิมชิงชัง

ณ อาคารสถานตน ๖

มิรู้การเพราะหลงกล

ก็ตกหกคะเมนตำ ๖

กระฉอกจุกประจานทำ

เพราะก่อก่อนก็ย้อนตน ๖

ก็โกนเกศทุพลชน

ทุเรศตาและนำชัน ๖

แถลงทูลรหัสพลัน

ณ พราหมณ์แก้งอุบายกล ๖

ษหน่อโพธิสัตว์กล

สราญสุขนิราศภัย ๖

อินทวงศ์ ฉันท ๑๒

๑ อันว่าสุก้าอื่น

ยิ่งยากจะหาใคร

๑ นางทรงคุณาสัม—

ส่าเหล่าสุเมธี

๑ หนึ่งเล่า ณ เผ่าพง—

เชื้อเศรษฐโยคม

๑ พันเอญ์ประเชิญยุค

ผองกรรมคลดน

ระตะดิน ณ พันไผ่

คุนางอมรณี ๖

ปติลาประการดี

พจนารถชมนิยม ๖

ศอนงค์ก็สูงก็สม

ธนสารอนันต์อนันต์ ๖

ทูลทุกษ์ประจัญจิฉ

วิปาสพินาศประลัย ๖

หอสมุดแห่งชาติจังหวัดภูเก็ต
สาขาวัดเจริญสมณกิจ
๒๕

๑	หนึ่งเล่าอนงค์นาง
สมลักษณ์วิสัยใน	สิริร่างสุณประไพ
คณะนาฏพิลาศพยุ ฯ
๑	มรรยาทพิลาศล้ำ
เพราพริ้งละสังก	พจกัคำรงคำร
สรพร้อมละม่อมละไม ฯ
๑	ปัญญาฉลาดชาญ
รู้ทันและทันใจ	ปฏิภาณเวรเวียงไว
รุกรกิจจิตรวิจารณ์ ฯ
๑	เปรี๊ยะปราชญ์ฉลาดเล่ห์
รู้การประมาณการ	อุปเท่ห์วิธีวิจารณ์
จะประกอบประการไฉน ฯ
๑	กิจการสถานเรือน
สิ่งสรรพอันใด	บมิเชื่อนมิซ้ำพิไร
ผิจะเสียก็เสียพยุ ฯ
๑	การกรวักมิกล้วยาก
เสนชาญผดุงปรุง	บวิบากจะหาจะหุง
รตโกชนากระยา ฯ
๑	ใดควรจะใดควร
อาหารประเทืองภา-	มนทวนพิจารณา
รเข็บจขบวนประมวต ฯ
๑	ใดก่อนและใดหลัง
รู้การสงวนควร	ฤจะยังก็ใครก็ควร
จะสงวนก็ถ้วนกระทำ ฯ
๑	สามี่ ณ ที่รัก
ชื่อตรงและคงคำ	มนภักดิ์ยะเยงยะยำ
รู้ตะสัถย์มิพลัทธิแพลง ฯ
๑	ร่วมรักถนอมรัก
แนวแนวฤแปรแปลง	บมิพักจะหน่ายจะแฉง
มนมนมิหวนมิไหว ฯ
๑	รักแล้วฤคืนสัถย์
ร่วมสุขทุกข์ภัย	อนุวัตรตลอดประลัย
มรณาตม์และกลาตและกลา ฯ

- ๑ เอาใจถนอมใจ บมิให้พระภัสสะดา ฯ
 ชุ่นจิตโกรธา กิจชอบประกอบประกำ
- ๑ อตโกรธผิวกุโรธ ทุระโทษมิแทนมิทำ
 ผันผ่อนประหยัคกำ อนุมติฤทักฤทาน ฯ
- ๑ หนึ่งเล่ากตัญญู กตเวทิตาอุพาร
 รู้คุณบิดามาร— ตรผู้คุณาอนันต์ ฯ
- ๑ เป็นตันวิมลนาฏ ยุรยาตรนิจันตร์
 ส่งโกชนบิตาอัน ธุระเทศเกษตรสถาน ฯ
- ๑ โฉมนางอมรมึง สุธญิงวิริยमान
 สมกวร ณ สมภาร ชินหน่อจะกลอจะครอง ฯ
- ๑ สมชาติวาสน่วงศ์ กุลพงศ์ระเรีองระรอง
 สมภาคสมสอง วิทวิทย์เสมอสมาน ฯ
- ๑ แม้ว่าบุรุษใด ผิวกได้ประสบประสาน
 ภรรยาฉลาดชาญ ธุระแบกจะแบ่งจะเบา ฯ
- ๑ ม้วยแล้วฤแคล้วตริก มนนิก ณ โฉมเจลา
 รักนางบสร่างเซา มนรี้งรำพึงรำพัน ฯ
- ๑ กล่าวสารนิทานว— จนอัครกติกำบรรพ์
 เลือกคักประพันธ์บัน เฉพาะส่วนประมวลดกตี ฯ
- ๑ เพื่อเพิ่มเฉลิมศักดิ์ สุรอุกคมารศรี
 ยอเกียรติศตวี กติศัพท์ประทับกมล ฯ

พระราชินีวิกตอเรีย

๑ สรวมสุนทรภาพิต

ทวยเทพไททรงเดช

พระรามาริบัติ

ระลึกพระคุณน้อม

๑ เพียงเซลงเฉลิมเกียรติก้อง

กวีนิวกตอเรียศรี

สมเด็จพระราชินี

เฉลิมราชประวัติไว้

๑ ค.ศ. พันแปดร้อย

ยี่สิบสี่พฤษภ

วันพระราชสมภพ

ณ พระราชวังสร้าง

๑ อันดยูกักซ์เซสอ้าง

พระชนกชนนีเป็น

ตระกูลขัตติยะนเรนทร์

ยอร์ชที่สามผ่านเผ้า

๑ พระบิดาเสด็จก้อง

แปดมาสพระชนม์บรร-

เมื่อสี่สิบสองชัน-

จึงพระมารดาไท้

อัญชลิตวัตนตรัย

พระวิคเตศวรธีระ

บุรพการีชนกพร้อม

นอบเกล้าเกลือกเคียร ฯ

กษัตริ

ศักดิ์ไท้

อังกฤษ

เวียแล้วเย็นยอ ฯ

สืบประจบ เก้าเอย

มาสอ้าง

พระแม่

ชื่อช้องเกนชิงตัน ฯ

ออฟเคนต์

ปิ่นเกล้า

ราชินี

พระผู้ยักกา ฯ

คีนสวรรค

ลุได้

ชาพระ แม่เอย

เสด็จเมือแมนผจง ฯ

๑ สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน—
ที่สวัสดียามปรา—
พระคือพระบิดา
เสด็จสวรรคตร้าง

คินมหา ราชเอย
กฎอ้าง
พระแม่
ชีพสิ้นรัชกาล ฯ

๑ พระผ่านสมบัติได้
ยี่สิบสี่มุนายาม
ศกพันแปดร้อยสาม
เป็นพระราชินีเจ้า

ด้วยความ สงบเอย
ย่าเข้า
สิบเจ็ด
ภพพันผองประชา ฯ

๑ เสวยราชสมบัติได้
พระอภิเชกศรี
เจ้าแอลเบอทสวามี
คือพระภากาพ้อง

สามปี
สรุปร้อง
มีศักดิ์ สมแฮ
เผ่าให้บรมพงศ์ ฯ

๑ รัชกาลองค์พระเจ้า
อังกฤษเจริญศรี
เคิกภายนอกในหนี
พระกฤษตานุภาพป้อง

ราชินี น้นอ
สุขขร้อง
หน้ายพ่าย
ปกเกล้าชาวประชา ฯ

๑ แคนนาคาเขตชั้น
ไอยคุปต์อินเตียกค
อังกฤษปราบปรามปลด
ท่า่งสงบนบอบเกล้า

ชนด
รบไว้
ปลุกสุข ให้แฮ
ตลอดเบื่องปัจจุบัน ฯ

๑ อันพวกชาติสัตว์ทั้ง
 ก่อศึกในแดนกล
 ให้อยากแก่การกล
 พระปราบราบเรียบน้ำ

จลาจล
 เขตต่ำ
 กิจปก ครอบแซ
 ต่างน้อมภักดี ฯ

๑ สีมามอญพม่าทั้ง
 อีกช่องทางหน
 เกาะไซปรัสกลางชล
 ยอมออกมาอ่อนน้อม

มณฑล
 ออกอ้อม
 เขตเตอร์ก
 นอบเบองบารมี ฯ

๑ สมัย^๕หักถกกิจเกอ
 พุนพิพัฒน์เพียบผล
 พณิษย์กิจการกล
 สรรพส่วยภาษีได้

โกศล
 เพิ่มให้
 ก็แพร่ หลายแซ
 สะทวักเข้าคลังหลวง ฯ

๑ ปวงชนโอนอ่อนเอื้อ
 เพื้อพิทยเพิ่มศึลปะ
 กระทรวงศึกษาจะ
 อังกฤษเจริญเรืองเล่า

อารยะ ธรรมเอย
 เบี่ยมแปล
 เกณฑ์ศึก ษาเอย
 หลากล้วนพิพิธภันท์ ฯ

๑ อันชาติอังกฤษได้
 ยุคพระปกบ้องรัฐ
 พสกสำโสมนัส
 พุนภักดีท้าวหน้า

เจริญสวัสดิ์
 รื่นหล้า
 สามัคคี— คีเอย
 สนิทน้อมเนื่องนิยม ฯ

๑ พระมีสมเด็จเจ้า

ห้าพระองค์ธิดา

สี่องค์ธิดา—

เก้าพระองค์นับถ้วน

ลูกยา เธอเอ๋ย

เลิศล้ำ

ธิดา

หน่อไทรวิเศษสุริย์ ๖

๑ คำคุณคุณวุฒิเจ้า

ล้วนฉลาดสามารถปรา—

สืบทอดวิทยพนา

เป็นปิ่นประชาบ้อง

ลูกยา เธอเอ๋ย

กฏก้อง

ธิดา

ปกเกล้าไฉสวริย์ ๖

๑ อันเอ็ดวารถพระเจ้า

ที่เอ็ดคือรัชทา—

พระเจ้ายอร์ชมหา—

คือพระนัดดาได้

ราชา ธิดาเอ๋ย

ยาทให้

กษัตริย์ยุค นีเนอ

สืบครองสันตติวงศ์ ๖

๑ อันองค์เอมเปรสเจ้า

ของประเทศเยอรมัน

เฟรดเทอริกพระถวัลย์

คือพระธิดาได้

จอมกัล— ยาเอ๋ย

ยุคให้

ราชที่ สามนา

ยศก้องเกียรติไกร ๖

๑ ในพันเก้าร้อยเอ็ด

ที่ยี่สิบสองบรร—

พระราชินีสวรร—

พสกท้าวหน้าล้วน

เคื่อนธันว์

จบถ้วน

กตสั สุรวงแฮ

ระลึกพร้องพราพรคุณ ๖

๑	บุญญาพระยี่งล้น	เหลือตรา
	ยี่งพระชนมพรรษา	กรอบค้ำ
	ยี่งรัชชยี่งสุพรรณา	ภิเชก
	แปดสิบสองพระชนม์ท้าว	ยศล้ำเกียรติลือ ๆ

๑	คือเพียงจักรพรรดิเจ้า	จอมภพ
	พระเดชกระเดื่องลบ	แหล่งหล้า
	พระคุณพระแผ่จบ	เจ็ดโลก
	พระเกียรติพระเกริกฟ้า	เพื่อง้าวดินชม ๆ

๑	ท่านิยมก่อสร้าง	อนุสา— วรียเอย
	ไว้ระลึกพระกรุณา	ไปร้าง
	พระรูปพระราชี—	นีนาง นินา
	เฉลิมพระเกียรติออกอ้าง	อ่องหล้าอาลัย ๆ

๑	ในพระราชประวัติ	นำมา
	จากวิกตอเรียนอีรา	เล่มน้อย
	ขุนสุนทรา—	จิตพากย์ ประพันธ์เอย
	ฉิพลาคชาตเกินถ้อย	โปรกเอื้ออวยอภัย ๆ

ขุนสุนทราภิชิต

นางคะเวลล์ และ นางเพติต์

๑ คะเวลล์เพติต์ทั้ง

รักชาติศาสนจริง

ยอมตายไม่ประวิง

ซ่อนส่งทหารให้

๑ คนแรกเป็นชาติเชื้อ

ยอมรบยอมปกป้อง

ทหารที่ชาญชิต

ข้าศึกทราบเรื่องแล้ว

๑ วางวายสนชีพแล้ว

เกียรติยศเลื่องลือถึง

หล่อนกอบกิจนั้นหวัง

เพราะเหตุเยอรมันบ้า

๑ บรรลัษย์ได้พิ-

ให้แจ่มให้แจ้งปรา-

กคืทีกล่าวหา-

โลกจึงพาดพิ้อ

๑ วันหล่อนต้องเข้าสู่

หล่อนไม่รู้สึกแหยง

ไม่ยอมผูกตา, แข็ง

ใครประคองหล่อนห้าม

สองหญิง

คู่ได้ -

คู่กิจ -

ช่วยกู้ชาติตน ฯ

อังกฤษ

ทเกล้า

เชื้อร่วม รบแฮ

รับล้างชีพสลาย ฯ

ซ้อยัง คงนา

ทัวหล้า

รอดเมื่อ ไรพ่อ

บไว้ชีพใคร ฯ

พากษา

กฎข้อ-

โทษหล่อน

ต่อผู้อาธรรม ฯ

ตะแลงแกง

หวนคร้าม

ใจมุ่ง สวรรค์นา

ไม่ให้ต้องกาย ฯ

๑ ครันวายการรบแล้ว
อังกฤษรับเป็นภาระ
แห่งพสุสถาน
เกียรติยศกะเวสได้

๑ เกย์เรียด เพ็คตัน
อายุยังน้อยราว
กำเนิดเกิดเป็นชาว
หล่อนเร่งซู้หล่อนเข้า

๑ หล่อนยินหล่อนทราบถ้อย
หล่อนรีบสู่กองทัพ
จนหล่อนถูกขันธ์จับ
แจกกะเวสถูกแก้ง

๑ ควรตายหล่อนไม่ท้อ
หล่อนเสร็จจสมมุ่งหมาย
หล่อนมอบชีพถวาย
บุญส่งคงไม่แคล้ว

รัฐบาล
จัดให้
บ้านเกิด หล่อนเออ
รับหนี้เหลือเขียน ฯ

หญิงสาว
สืบเก่า
เบลเยี่ยม
พวกบ้องแผ่นดิน ฯ

กำลัษณ์ ชันฮา
บอกแจ้ง
ทำโทษ ตายเออ
ไม่ได้ไต่สวน ฯ

ยอมตาย
หล่อนแล้ว
แต่พระ เจ้านา
คลาต้าวแดนสวรรค์ ฯ

ไพลเฉลิม

นางวิสาขา

โคลงต้นวิวิธมาลี

๑ ข้าขอโอกาสพร้อง

ยอยกเกียรติสตรี

ประดับไสยผู้แสวง

โดยย่อพอรู้ข้าง

๑ ชาวไทยนับเทียบชั้น

ถือหลักมนุษยธรรม

นิสัยชาติป่าละ

อย่างสู่ความเรืองแผ้ว

๑ ความเจริญเรื่องชาตินั้น

แต่อย่างหนึ่งพาชู

คือสภาพสตรีขยาย

เทียบบุรุษตามชั้น, ถ้า

๑ ชาติป่ามักกอบด้วย

มักเหยียดหญิงลงปาน

แต่ชาติที่เจริญจน

ยกย่องหญิงไว้ด้วย

๑ ความสามารถแห่งผู้

ผิวรับการเรียนหนุน

อาจอภรณ์ของ

บางอย่างทำได้แพรว

พจน์แถลง

กล่าวอ้าง

หวังสวัสดิ์

คติบรรพ์ ฯ

อารยะ ชาตินอ

เที่ยงแล้ว

ลงมาก เทียวแล

พัฒนา ฯ

มีหลาย— ประการนอ

เชิดหน้า

สูงเด่น ขึ้นแล

นับฐาน ฯ

ทารุณ ธรรมนอ

ทาสใช้

อิสระ ภาพนา

เกียรติคุณ ฯ

หญิงผอง

เยี่ยมแล้ว

หญิงสฤษดิ์ คือแซ

กว่าชาย ฯ

๑ ธรรมตามมนุษย์ผู้
ย่อมเกี่ยวเป็นพงศ์สาย
หญิงหมายพึงอาศัย
ต่างกอบกิจเอื้อเฟื้อ

๑ ชายจะได้สุขล้ำ
จำจะต้องมีภรรยา—
ฝ่ายหญิงก็จำมี
จึงจะสุขแท้เข้า

๑ ความรักระหว่างผู้
ยากจักหาอะไรนำ
ฉะฉานผู้จึงควรเกลี้ย
เมียสัจย์ซื่อด้วยไซรั

๑ หน้าที่ชายผู้ซึ่ง
กอบกิจหาเงินมา
ส่วนหน้าที่เมียผู้
ทำกิจการบ้านเฝ้า

๑ นอกจากนั้นจะต้อง
ปฏิบัติให้ผัวผา—
เพื่อให้เกิดกำลัง
หาทรัพย์มาไว้เลี้ยง

อุปติใน โลกฤ
สืบเชื้อ
ชายพึง หญิงแล
แก่กัน ฯ

ในชี— วิตฤ
ยศเกล้า
ผัวร่วม ชีพนอ
สถาพรธรรม ฯ

ผัวเมีย นั้นฤ
เปรียบได้
เฉพาะคู่ ตนนอ
จึงเจริญ ฯ

เป็นผัว
สู่เหย้า
พันยุ่ง
รักษา ฯ

เป็นกั— วลแฮ
สุกได้
กอบกิจ
ครอบครัว ฯ

๑ แต่กระต่ายที่ผู้
จำจะขอยกตัว
สาธกนิทานจาก
เป็นเรื่องแต่ครั้งก

หญิงหาก ทำฤ
อย่าง^๕
พุทธศาสน์
ก่อนนาน ๆ

๑ ณ สมัยหนึ่งนั้น
มีเศรษฐีมหาศาล
สถิตประเทศ ณ ชม
มีทรัพย์มากล้ำพัน

พึงนิยม
ศักดิ์สัน
พุทวิป โพนแล
กณนา ฯ

๑ แต่เศรษฐีนั้นชื่อ
มากบุตรธิดามิตร
พร้อมพร้อมบริวารไฟ—
แม้กษัตริย์ยังเฝ้าเพื่อ

ธณูชัย
ญาติเชื้อ
บุลย์สุข
นับถือ ฯ

๑ มีธิดาหนึ่งนั้น
นางวิสาขาลือ
ทรงโฉมรูปลักษณ์งาม
หญิงอื่นเทียบแล้วสู้

ขนานนาม
เลิศผู้
สง่าง
ห่อนถึง ฯ

๑ เพราะกอบเบญจลักษณ์ล้ำ
แต่สกุลลักษณ์จักพึง
คือโฉมแห่งวรรณา—
สิริลักษณ์เหมศเรว้าไชร

กัลยา ณีเชย
กล่าวไว้
วีรุ่น เจริญนอ
สุกข่า ฯ

๑ หนึ่งผมงามเรียบเส้น	สละสลวย
ล่ออ้อนละเอียดยก่า	รับหน้า
หากว่าคลีจากมวย	กระหมวกมุ่น
ยาวเหยียดเพียงท้ายผ้า	นุ่งเจลา ฯ
๑ ข้อสองงามเนื้อนุ่ม	นวลโย
แดงเรื่อ้มเลือกเสา—	วภาพพร้อม
ริมฝีปากและไร	ทนต์เหงือก
แดงคุชชาดย้อมแล้	เลิศเลอ ฯ
๑ ข้อสามทนต์เรียบล้ำ	งามเจลา
ทุกซ้เป็นแถวเสมอ	ไม่ย้วย
ขาวสะอาดแลเป็นเงา	งามสง่า
แถวเพชรเปรียบท้วยแล้	คุจกัน ฯ
๑ งามฉวีข้อสี่อ้าง	ตามสำ— เนาเฮย
คือว่าผิวพรรณนวล	ผ่องแท้
ผิวเป็นสตรีคำ	โดยชาติ แล้วยา
คำสะอาดชำเกลี้ยงแล้	เลิศฉวี ฯ
๑ หากเป็นหญิงยิ่งเนื้อ	นวลขาว
ก็จะขาวเจือสี	เลือกแม่นยำ
กลมเกลี้ยงปราศจากแผลร้าว	รูปหล่อ
งามท้าวทรงอ่อนแอ้น	เอี่ยมตา ฯ

- ๑ ข้อห้าสารกั้วย วัยงาม
คือลักษณะซึ่งแสดงอา— ยุแก่
ความสวยไม่รู้ทราบ ศรีเสื่อม มีฤ
สุภาพเพริศพรั่งเพร้ว อยู่เสมอ ๆ
- ๑ อายุจะมากขึ้น เพียงใด ก็ดี
มีบุตรเรียงทั่วเสนอ สิบแล้
สัณฐานรูปทรงละไม ทรงอยู่ ฉะนั้นแล
สิริลักษณะฤแพ้ว รุนสาว ๆ
- ๑ การนำสุกัลกษณโอง อักขา ธิบายฤ
เพราะเหตุรูปงามราว รูปปั้น
เป็นทรัพย์อย่างหนึ่งภา— ษิตเก่า กล่าวเฮ
อาจช่วยหญิงนั้นให้ สุขทวี ๆ
- ๑ เมื่อเศรษฐีผู้เลิศ เลอพงศ์
เห็นธิดาสวยศรี ปราศเศร้า
เจริญวัยสปรามวง— กลวิ— วาห์นา
จึงจัดการให้เกล้า คู่ครอง ๆ
- ๑ การพิธีจักใหญ่ล้ำ มโหฬาร
ตามประเพณีฉลอง เกียรติแก้ว
เพื่อเชิดสิริสราญ รมย์แก่ บุตรแซ
เฉลิมศักดิ์สุขแผ้วพ้น โสคสาว ๆ

๑ ยามเมื่อจะส่งแก้ว
ไปร่วมสกุลผัวคราว
บิดาซึ่งอาลัย
จึงเรียกลูกน้อยขึ้น

กลอยใจ
แรกนั้น
อูระเร้า ร้อนนอ
สั่งสอน ฯ

๑ นี่แน่ะเจ้าผู้ยอด
จงอุตส่าห์จำสุนทร
สิ่งใดไม่เท็จจริง
ความชั่วช้ากริ่งข้อง

เยาวหญิง
ที่พร้อง
จงอย่า ประพฤติเลย
ชัตุรา ฯ

๑ โอวาทแห่งท่านผู้
สอนแก่นางวิสาखा
ตามเยี่ยงยุคก่อนมี
เชิดสลับรับถ้อยคำ

เศรษฐี นั้นฤ
ลูกน้อย
สืบประ การเซย
ยุติธรรม ฯ

๑ “หนึ่งไฟในอย่าให้
“ไฟนอกจงอย่านำ
นี้ข้อที่สองบอก
“สามจงให้ผู้ให้

นำออก”
ชักเข้า”
ลำดับ
แก่เรา” ฯ

๑ “ข้อสี่จงอย่าให้
ผู้คิดแต่จะเอา
“ข้อห้าจงให้ชน
และแก่ผู้เว้นให้

แก่คน อื่นแต่
เปรียบไซ้”
ผู้ชอบ ให้แต่
แก่เรา” ฯ

- ๑ “ข้อหกพึงนั่งให้สบาย”
 “เจ็ดเสพยาให้สบายเบา ทุกข์เมื่อ”
 “ข้อแปดจูงนิทรหมาย มุ่งสุข สราญเทอญ”
 “เก้าจูงเปรอเอือเพื่อ อคติ” ๖
- ๑ “ข้อสิบพึงนอบน้อม เทพภายในเทอญ”
 นี่แหละโอวาทที่ ทั้งอ้าง
 บัดนี้จักแปลขยาย ความออก
 ให้ชัดแจ่มแจ้งล้าง อรรถมัว ๆ
- ๑ “หนึ่งไฟในอย่าให้ น้ำออก” นั้นฤๅ
 เช่นกึ่งในครอบครว พวกพ้อง
 อันน่าอภัยศบอก เหตุที่ ร้ายแล
 อีกเรื่องลับลึต้อง ปิตบัง ๆ
- ๑ อย่าทำเทียวพุกจ้อ จนเปลอ
 บอกเล่าให้ใครฟัง เรื่องรู้
 มีแต่โทษกับเสมอ ตัวเท่า นั้นนอ
 และอาจให้ร้อนผู้ ภัสตา ฯ
- ๑ “ไฟภายนอกนั้นอย่า นำซัก เข้าเลย”
 คือเรื่องนอกเคหา เกี่ยวข้อง
 อันเป็นเรื่องอัปลักษณ์ กลีโทษ
 อย่าปรีโอษฐ์พร้องเร้า จิตผัว ๆ

๑ แม่ไกรมาพูดเน้น
แกลังกล่าวยุแยงตัว
เพื่อคณะญาติสา—
อย่าคว่นรื้อร่อนกล้อย

๑ วิจารณ์จุ่งลึกซึ้ง
ก็จะจับความจริง
แล้วคิดระงับโดยเลศ—
เพื่อสงบเคืองคร้อนให้

๑ “จุ่งให้แก่ผู้
คำกล่าวจักฟังขยาย
คือใครที่เขาเอา
ช่วยทุกข์ช่วยร้อนแล้ว

๑ เซ่น^๕ควรจักเอื้อ
สนองตอบคุณจนเจือ
รู้มากอยากแต่การ
ใช้เล่ห์ที่โน้มเข้า

๑ มิตรจิตกิตจุ่งกว้าง
แม้ที่สุกไกรขลุ
ก็ไหว้ตอบขอบใจ
ความสุภาพอ่อนน้อมให้

นินทา
แต่งถ้อย
มีแตก กั้นๆ
จิตตาม ๖

ซึ่งเหตุ ผลนอก
ประจักษ์ได้
นัยที่ มีนา
เหือกหาย ๖

ให้เรา”
อรรถแก่
ใจใส่ เรานอ
อุคหนุน ๖

เออภาร
นะเจ้า
เอาเปรียบ เขาๆ
สามัคคี ๖

การไม— ตรีนา
แบไหว้
บิยวาท เสริมเทอญ
ชื่อหอม ๖

๑ “อย่าให้แกผู้ไม่
ถือว่าเรายินยอม
ทำคุณเพื่อให้เขา
เขาก็ไม่เอื้อเพื่อ

๑ คนพาลผู้ไร้ซึ่ง
แม้จะทำคุณแสน
เขาก็ไม่นึก
คนเช่นนั้นให้แล้ว

๑ “จงให้แกผู้ที่
และแกผู้บ่หาญ
ข้อนั้นแยกนัยเอา
ได้แก่คนไร้แก่น

๑ ยาจกวนิพกผู้
ยากจะหาเลี้ยงชนม์
หมกท่าเทียวขอทาน
ควรจะเอื้อเพื่อให้

๑ อีกเหล่าสมณะผู้
บริสุทธิ์ทรงศีลคุณ
ทำประโยชน์สั่งสอนเป็น
เพื่อช่วยชนให้พ้น

ให้เรา”

อยากเกอ
ผาสุก สะทวักแฮ
ตอบแทน ฯ

กตัญญู
กระสอบแก้ว
โดยคิด ตอบสนอง
บ่วยการ ฯ

ให้เรา
จะให้”
ออกกล่าว
ขัดสน ฯ

พิการ
ชีพได้
ประทังชีพ ตนนอ
เพื่อนบุญ ฯ

บำเพ็ญ พรตแฮ
คำถัน
ทางปะ- ฎิบัตติแล
สภาพพาล ฯ

๑ แม่ท่านสู่เหย้าเพื่อ
 ๒ ควรจะรับรองฐาน
 ๓ ด้วยทางเมตตธรรมตาม
 ๔ ไม่มากก็น้อยเกื้อ

ขอความ ช่วยแล
 จิตเอื้อ
 สักกะ วัตถุขอ
 กิจบุญ ฯ

๑ อนึ่งญาติพี่น้องซึ่ง
 ๒ มีทุกข์ชุกใช้ร่น
 ๓ มาสู่ศฤหะตน
 ๔ ควรอนุเคราะห์ให้ด้วย

ชักสน
 ตกไว้
 อย่าตัด รอนเลย
 เมตตา ฯ

๑ พวกนี้ถึงแม้ไม่
 ๒ เพราะเหตุโอกาสหา
 ๓ ในการที่ตนสมัคร
 ๔ ตกอับทรัพย์ไร้สิ้น

รู้จัก คุณขอ
 ยากได้
 ๒ หมายตอบ คุณขอ
 สุขสราญ ฯ

๑ ควรจะคิดโอบเอื้อ
 ๒ ช่วยทุกข์ตามควรฐาน
 ๓ การเสียชื่อวงศ์สกุล
 ๔ คนจะเคาะไ้ก็ต้อง

เอาบุญ
 พวกลัว
 ๒ เกี่ยวเนื่อง กันขอ
 ๓ ติเตียน ฯ

๑ “อนึ่งเจ้าจงนั้งให้
 ๒ ขอกล่าวสำเนาเขียน
 ๓ หญิงรู้จักจริยา—
 ๔ รู้จักกาลแลรู้

เป็นผา สุกเทอญ”
 กระทุ
 ๒ วัตรแห่ง ตนขอ
 ๓ เทศฐาน ฯ

- ๑ เช่นไม้นั่งที่เข้า
หรือว่าผัวใช้การ
พ่อผัวแม่ผัวปาง
อย่างนั่งเฉื่อยซ้ำให้
ออกทาง ประตูแล
กิจไร่
มีกิจ วุ่นนอ
รับทำ ๆ
- ๑ เอาใจใส่ให้ทั่ว
หมายฟังบารมีอำ-
อย่าให้ช่นรำคาญ
สงบเสียงมงามล้ำแท้
ทุกสถาน
นางแล
ระกายสัก นึกเลย
ขึ้นฤทัย ๆ
- ๑ “ยามกินกินจุงให้
นี้แหละมีนัยนำ
ธรรมดาสตรีทก
กอบวุฒิสกุลล้ำข้าง
เป็นสุข”
แนะอ้าง
คนที่ ดีนอ
หมั่นเสมอ ๆ
- ๑ เป็นแม่เรือนจักต้อง
จัดระเบียบการบำเรอ
ใช้จ่ายประหยัक्तพอ
ได้มากใช้น้อยแล้ว
ละเอียดกลลอ
เรียบร้อย
เพียงเหมาะ ฐานนา
ทรัพย์เหลือ ๆ
- ๑ เพราะเมียมีหน้าที่
ยามเสพยาโภชนเชือกคอย
ควาหวานสิ่งสารพัด
นำเสพยาล้ำให้
ปฏิบัติ ผัวแล
รับใช้
จัดเรียบ สะอาดแซ
ขึ้นอร่า ๆ

๑ เมื่อสามียาตรเข้า บัณฑิต
จงปฏิบัติพัทวิ อยู่ใกล้
ส่วนเจ้าจึ่งนิทรนอน วารบัจ ฉาเทอญ
จวนรุ่ง^{๕๓}ตนพินให้ ก่อนผัว ๆ

๑ อย่าง^{๕๔}จึ่งได้ชอ ว่านอน สบายแฮ
เพราะเหตุกรรมดี^{๕๕}ตัว สติตั้ง
จักเสร็จหมดห่วงถอน ธุระทุก อย่างนอ
หลับสนิทสุขแผ้ว^{๕๖}ครอง รัตติกาล ฯ

๑ “ภรรยา^{๕๗}มีหน้าที่ บำรุง ไฟแฮ”
แปลอรรถตามโบราณ กล่าวอ้าง
ได้แก่ภัสตาคณ^{๕๘} รักแห่ง เจ้านอ
พ่อแม่พวก^{๕๙}พ้องข้าง ฝ่ายผัว ๆ

๑ นี่เป็นไฟร้ายยิ่ง แก่หญิง
ผู้ละพ่อแม่^{๖๐}ตัว จากบ้าน
ไปอยู่ร่วมเรือน^{๖๑}พิน พะพึง ผัวนา
จงพิน^{๖๒}จรอบ^{๖๓}ค้ำ^{๖๔}ตัง สัตย์ธรรม ฯ

๑ ชนพวก^{๖๕}นี้ต้อง คำหนึ่ง มากนอ
เพราะว่าสำคัญ^{๖๖}แสน สุกแล้ว
อาจจะชัก^{๖๗}เจ้าถึง ความเสื่อม เสียแฮ
หมดสุข^{๖๘}ชา^{๖๙}ทุก^{๗๐}ชน^{๗๑}น้ำ เนตรนอง ฯ

๑ เพราะท่านเหล่านี้
อาจจะเจ็ดเจ้าเลอ
ให้สบสุขแสนสน—
เปรียบสิ่งใดทั้งหล้า

มีคุณ
เลิศฟ้า
ทศกัณฐ์
ฤมี ฯ

๑ ธรรมคานาเรศผู้
กอบเกียรติศักดิ์ศรี
ผิสร้างคุณิรมย์รัก
จุจประวิชาตแก้วทอง

เพ็ญลักษณ์
สุดแพรว
ร่วมสุข แล้วฤ
หม่นหมอง ฯ

๑ จักเสื่อมสิริสิ้น
จุจตั้งจันทร์จรกลาง
มีเมฆปัดคร้าม
ผู้พ้นจักแก้งอ้า

ราศี
ฟากฟ้า
แสงเสื่อม ฉะนั้นฤ
โอษฐ์นิน ฯ

๑ โอวาทที่พ่อพร้อง
ในที่สุตพิงถวิล
พุดยอก็ถือความ
ผิวจะรักถนุได้

พองาม นฤ
จูงแท
ประพฤติชอบ นั้นแล
ตลอดกาล ฯ

๑ สามิตีเปรียบด้วย
จงรักภักดีปาน
คุณวณิสติปัญญา
สุจริตซื่อล้ำเข้า

บิศา คีนอ
ชีพเจ้า
ไหวพริบ พร้อมนา
กคิธรรม ฯ

LIBRARY

11

UNIVERSITY OF CALIFORNIA

๑ รูปนางทงวักกรู้
เลื่องชื่อทวยชนนิยม
พื่อผิวพวงผวยอม
ยกย่องนางไว้มั่น

๑ เรื่องนแม่เก่า
แต่ว่าชั่ววัตรกง
อาจใช้สะกดวกใน
เป็นวัตรเหมาะแท้ทั้ง

๑ โอวาทที่ยอดสร้อย
รับนุสสน์ปีตรจำ
ผิวเหล่าคณะนา-
จงพินิจตามแก้ถ้อย

๑ ผิวเห็นจริงเชื่อแล้ว
อย่างทีเธรษฐีแสดง
เชื่อว่าจักเจริญสำ-
สบสุขสมอ้างได้

๑ รวมสิ่งสวัสดิ์สัน
จงอุปถัมภ์ตามควร
และผู้ทีประสงค์
ปลอดโทษชั่วช้าให้

เกียรติหอม
ทั่วแคว้น
เคารพ
มาตุรงค์ ฯ

เกินสมัย
ใหม่แล
สมัยปัจ- จุบันแฮ
ยุติธรรม ฯ

วิสาชา
ไล่เกล้า
รื้ออ่าน
ที่แถลง ฯ

และทำ ตามนอ
นุสสน์ไว้
ราญแก่ ตนแล
บริบูรณ์ ฯ

สรรพมงคล- กลเฮย
แก้ช้า
จำประพฤติ
สุขเทอญ ฯ

โคลง ๔

๑	สมเด็จพระเจ้า	จอมสี พืเฮย
	แสนสวาทพระเทพี	เพียบพัน
	ถนอมนาถมิให้มี	หมองหม่น
	สองราชเลอสุขัน	เล่ห์เพี่ยงเสวยสรวรค์ฯ
๑	ทรงธรรมมั่นจิตน้อม	นิจกาล
	ในกิจบำเพ็ญทาน	ยอดแท้
	หวังเพื่อจะประหาร	เหตุโลก หลงเฮย
	พระกมลเต็มแปล้	เปี่ยมล้นศรัทธาฯ

ร่าย

๑	กาลนั้นเกิดอาเพศ	ทางบุเรศกลิงกราษฎร	ฝนฟ้าขาดเกิดกลี
	ทำให้มีทุกข์ภัย	ชนเชื้อใจชักสน	เกิดร้อนรนผัดเคือง
	พวกชาวเมืองแข็งแะ	พากันแห่เข้าเฝ้า	ผู้เป็นเจ้าจอมนคร
	ให้ภูธรจัดการ	ขอขสารสี่เศวต	ต่อพระเวสสันดร
	มานครกลิงกราษฎร	ปราบอุบาทว์กลีเชื้อ	ราษฎรจะเย็นด้วยอำนาจ
	กษัตริย์ชาติเรืองฤทธิ์	ฝ่ายบพิตรพงศ์กษัตริย์	จึงดำรัสให้พราหมณ์
	แปดคนความรู้ลาค	จากกลิงกราษฎรรับจร	ขอบุญขจรตัวสำคัญ
	พราหมณ์ชวนกันไถลกลา	มุ่งมขมายังเขต	พิชัยเขตสี่พี
	รับจรลี้ภัย	เหนื่อยอ่อนฤท่อนรัง	รีบร้อนเร็วพลัน เทียนาฯ

โคลง ๒

๑	บรรลุลึงเขตแคว้น	เชตุกรพิศแมน
	ภพท้าวหัตถ์นัยน์	เทียวแลฯ
๑	พราหมณ์กระไลรับเข้า	คอยช่องโอกาสเฝ้า
	แทบท้อโรงทาน	ทำนนาฯ

โคลง ๓

๑	กาลนั้นสบโอกาส	ไทรราชเป็นหล้า
	ธเศกจับมิช้า	ออกสร้างบารมี พลันแลฯ
๑	พราหมณ์ชูลีกรประนม	บังคมเบื้องบาทไชร
	ทูลขอขงต่อให้	ธราชท้าวทันที แลนาฯ

โคลง ๔

๑	จอมโมฬีคิลกล้า	ภฤเกช
	ทรงทราบพราหมณ์ทูลเหตุ	กล่าวอ้าง
	จึงประสาทคชเศวต	วรลักษณ นันแด
	ให้แก่พราหมณ์เพื่อสร้าง	สืบสร้อยโพธิญาณ ฯ
๑	พระมานมาโนชญ์ปลื้ม	เปรมปรี— คีเฮย
	หน่วงปนิธิมนมี	มุงไว้
	ทรงหวังต่อพระศรี	สรรเพชญ แน่แฮ
	พราหมณ์กราบพระบาทให้	ทำนแล้วคินจร ฯ

ร่าย

๑	ช้างนครสีพี	ราชภูมวณมีมากมาย	เขาทั้งหลายเห็นเหตุ
	เรื่องพระเวสสันดร	ให้กฤษณแก่พราหมณ์	ต่างมีความโกรธเคือง
	พวกชาวเมืองชวนกัน	หันเข้าเฝ้าพระชนก	คิลกสญชัยราช
	อุปกาสนฤโฆษ	ให้ลงโทษเนรเทศ	พระเวสสันดรไป
	ท้าวสญชัยมหาราช	บมิอาจขัดคำ	จึงดำรัสให้ลงโทษ
	สมประโยชน์ชาวนครา	แต่ราชาโคกเศร่า	ที่จะจับพระลูกเจ้า
	สู่แคว้นแดนไพร	แลนา ฯ	

โคลง ๔

๑ ปางไทธิเบตร์ผู้
ทราบตระหนักจักจรัส
จึงตรัสประโลมขวัญ
เพื่อจะลานั้นง้าว

๑ ทราวมัยวรนาฏน้อง
พี่จะลาโฉมเฉลา
ฝากสองกรณเภา—
จำจิตพี่จำแคล้ว

๑ แม้มิขัตติยศถ้าว
มีจิตปฏิพัทธ์ใน
ก็แล้วแต่อรไท
ตัวพี่มีกรรมต้อง

๑ เป็นความสัจย์ไซ้สร้าง
เจ้าก็ทรงโฉมเอก
ควรเป็นบ่อนองกนก
พึงต้องหักร้าง

๑ บังอรองค์เอกแก้ว
สดับคำพระราช
โศกสนองพจน์พระสา—
ทรวงหวนคืนน้อย

พงศ์สร— เพชฌุเฮย
จากค้าว
เนตรมิ่ง มัทรีนา
ทุเรศเข้าสู่ไพร ๖

จงเนา เมืองนา
จากแล้ว
วเรศแก่ แม่รา
คลาคร้างเสน่ห้หนี ๖

แดนใด ก็ดี
นึมน้อง
จักทอด เสน่ห้หนา
บ้ายหน้าผ้าเช็ด ๖

สรเสก กล่าวเฮย
เอี่ยมอ้าง
เนาสุข เสมอนา
รักน้องลาจร ๖

กัญญา
กล่าวด้อย
มีเมื่อ ทราบนา
มนัสแท้ทูลไท ๖

๑ เหตุไฉนพระเจ้าเอือน
ประหนึ่งน้องนุชสามานย์
ไซ้เชื้อสุธาติหาญ
ละศักดิ์รักสุขแปล้

๑ ขอไปเป็นเพื่อนท้าว
จนกว่าจักดับจิต
เป็นม่ายถวายกิต
ขอนิราศร้างสุขท้วย

๑ โฉมยงอักรเศผู้
อย่าแม่อย่ากิตตาม
ไพร่พฤกษ์พิลึกความ
โฉมแม่ไปเคยเศร้า

๑ พระเอยพระเนนน้อง
ยามยากพระชุ่มเคือง
ส่วนน้องสิจะเรื่อง
ตรัสเช่นนี้เสมอแม่น

๑ ยามสุขพระปกบ้อง
ยามทุกข์ฤจักผัน
สุขย่อมสุขด้วยกัน
น้องไปอาจทอทั้ง

โองการ ฉะน้อ
ยิ่งแท้
เห็นแต่ ทนนา
ปล่อยแท้ไปเชิญ ฯ

ทุกทิศ ทางนอ
จอมม้วย
คนมุง หมิ่นนา
ตั้งไว้ในทอง ฯ

พะงางาม
ไต่เต้า
เชิญชวน เหลือแด
สุขไร้ไปเคย ฯ

เนาเมือง ไฉนนา
กันแก่น
รมย์สุข ฉะน้อฤ
มน้องเหลือทราชม ฯ

ปวงสรรพ ทุกชนา
พัศตร์พริ้ง
ทุกข์ร่วม ทุกชนา
ห่างไกลท้าว ฯ

๑ หึงชั่วผัวตกไว้

รีบหัก รักษา

ยามสุขทำที่รัก

ร้านเร้า

ชายไม่ทราบตระหนัก

ในเล่ห์ กลนา

หึงเช่นนี้ข้าเจ้า

จวบม้วยขอไกล ฯ

๑ ขอไปตามบาทเบื่อง

บทมาลัย

แรมทุเรศยังสถาน

เดือนกว้าง

ฉลองคุณพระภูบาล

ฤาเบื้อ พระเอย

ต่างหาช่วยเจ้าข้าง

รับใช้ยามจน ฯ

๑ ภูวคณสทนต์ให้

ทูลความ

จะร่วมทุกข์เมื่อยาม

ยากไว้

หาไหนจักเทียมทรา

สวาทแม่ ได้ฤา

พระจึงประสาทให้

นุชท้าวตามจร ฯ

ร่าย

๑ ทินกรรุ่งจรัส

สีกษัตริย์โสรจสร

ทรงเครื่องต้นสรรพเสร็จ

เสด็จยังพระโรงรูจี

ภูมีให้จัด

สัตตสกกมหาทาน

อันโอฬารเหลือกล่าว

คนทราบช้วนองมา

รับมหาไทยทาน

เป็นการยากเหลือล้น

พณีสัยสามัญชน

จักชวนชวยทำได้

เสร็จแล้วไซ้ภูธร

พาบังอรมหิษี

พระชาลิกัณหา

เสด็จมายังปราสาท

ชนกนาถบดินทรสุรย์

เพื่อกราบทูลลาจร

ปางภูธรชนกให้

ยลพัทตร์ศรีสะไภ้

พิศแล้วพลางเจลดย สารนา ฯ

โคลง ๔

๑ ลูกเอยจักติดต้อย
เจ้าไปกิดถึงตัว
อย่าแม่อย่าได้พัว—
ใครช่วยช่วยอมสร้าง

ตามผัว ไปๆ
ลูกบ้าง
พันผูก อีกเลย
สิ่งร่อนรอนเขา ฯ

๑ เคยเนานิเวศน์แม่น
แสนสุขเกษมสันต์
พรั่งพร้อมนาฏกำนัน
ไยจะละสุขเข้า

เมืองสวรรค
สร้างเคร้า
เนืองแน่น
เขตแคว้นแดนทอง ฯ

๑ พงไพรเพ็ญเพียบพร้อม
ยู่ร้านอีกทั้งสัตว์
อย่าแม่อย่าขึ้นขัด
จงอยู่เมืองอย่าผ้าย

ภัยพิบัติ มากนอ
เหล่าร้าย
คำพ่อ เตือนเลย
พ้องจักถนอม ฯ

๑ จอมอนงค์ศดับถ้อย
ทวยฤทธิ์กตัญญูแรง
จึงทูลยุบลแสดง
ว่าจักขอไต่เต้า

ไทแถลง
รบเร้า
ทวยมั้น จิตเชย
ติดต้อยตามไท ฯ

๑ แม่นภัยพิบัติร้าย
ไปหักถุทัยทาน
จะให้ละพระภูบาล
ข้าจักตามเสด็จไท

แรงปาน ไตเชย
หักได้
พระอย่า หมายแซ
ชีพม้วยตามไท ฯ

๑ ภูมิศกัณฐ์
 จนจิตพระพักตร์หมอง
 ผันพักตร์มาตระกอง
 แสนโศกพักตร์ชุ่มน้ำ

คำสนอง
 หม่นคล้ำ
 กอดนัก ตาเซย
 เนตรท้าวนองไหล ฯ

ว่า

๑ ปางไทนฤเบศร์	พระเวสสันดรราช	ทูลลาบาทบิตุเรศแล้ว
เสด็จแล้วจากปราสาท	ชวนอัครราชมัทรี	ทั้งสองศรีโอรส
พากันบทธจร	จากนครสีพี	พระมัทรีอุ้มธิดา
ส่วนราชาอุ้มโอรส	พากันบทธจรไป	เข้าสู่ไพรพฤกษ์
ถึงคีรีวงกต	ทรงสร้างพรตพรหมจรรย์	อยู่ต่างคันธกุฎี
ต่างองค์มีสุขล้ำ	ภัยพิบัติฤทธานนท์	แก่ลไถลวรงค์ เลยนาว

โคลง ๔

๑ โนมยงองค์เอกแก้ว
 ปฏิบัติพระสามี
 ห่อนให้ชุ่นเคืองฐลี
 กัดคเวที่คุณเร้า

กษัตริย์
 คำเข้า
 ละองบาท พระเฮย
 เร่งให้ใจงาม ฯ

๑ ยามเข้าเข้าสู่แคว้น
 เสาะแสวงผลาหาร
 เลี้ยงราชบริบาล
 ทังจิตมิบิดพลัว

ทงคาน
 ทาบหัว
 สองราช บุตรนา
 พลิกท้อฤทัยผัน ฯ

ว่า

๑	วันหนึ่งพระนางนาฏ	จะยุรยาตรเข้าพนา	เพื่อเสาะหาผลาหาร
	คฤทุกวาร์เคยทำ	นางจึงนำตรุนราช	ไปเผ้าบาทสวามี
	ทลคคีผั่งฝัก	แล้วจึงจากเข้าพง	มุ่งพักตร์ตรงเสาะหา
	มุลผลาคังหวั	อยู่ข้างหลังมีพราหมณ์	นามชชกหินชาติ
	มาขอราชกุมาร	ธก็ประทานทั้งสอง	ด้วยหมายปองสำเร็จ
	ซึ่งสรรพะชดาญาณ	เป็นสะพานข้ามโอฆ	พ้นวิโยคยากไร้
	ถึงฝั่งนิพพานให้	เสร็จสิ้นโสภคัลย	แลนา ฯ

โคลง ๔

๑	แจ่มจันทร์อรเน่งน้อย	นารี
	ยามเสด็จจรลี	กลับแล้ว
	ไปยลครุณศรี	เสาวภาค สองนา
	ทรวงเผ่าเต้าตามแก้ว	เนตรทั้งสององค์ ฯ

๑	ปิ่นมงกุฎเกศเกล้า	สีพี
	ยลพักตร์พระมัทรี	โศกเศร้า
	พระจึงกล่าวคดี	แถลงเล่า เรื่องนา
	ว่าประทานสองเจ้า	ลูกให้แก่พราหมณ์ ฯ

๑	ทราวมวยศดับถ้อย	สารแถลง
	โศกสร้างชบเศียรแดง	จิตพร้อม
	เห็นชอบศรัทธาแรง	ชื่อพระ ญาณเขย
	ทรงอนุโมทนาน้อม	มนัสด้วยศรัทธา ฯ

ว่า

๑ อยู่มาจึงเทพไท เจ้าจอมไตรสรวงสวรรคต ผันพักตร์เฟ่งเล็งเนตร
 ปรารภเหตุนางกษัตริย์ เยวรัตน์นารี เกรงจักมีผู้ใด
 ขอรทรวัยจากองค์ พระผู้พงศโพธิสัตว์ เพื่อจักตัดเหตุหาย
 เทพจึงกลายแปลงเพศ เป็นพราหมณ์ทุเรศสัจจร มาขออรอัครกัญญา
 ณ อาศรมสถาน พระภูบาลก็ประสาท พระนางนาฏแก่พราหมณ์
 ให้สมความปรารถนา พลงราชาผันพักตร์ เล็งแลอัครมเหสี
 เพื่อจะมีคำค้าน ปลงจิตฤกติกถาน ข้อถ้อยฉันใด แลนา ฯ

โคลง ๔

๑ อรไทชัตติเยศเชื้อ ขาญหาญ
 ทราบจิตพระภูบาล ตระหนักแท้
 จึงทูลยุบลสาร เสริมศรัท— ธานอ
 เพิ่มพระโสมนัสแก่ กล่าวด้วยเจตน์จง ฯ

๑ ทรงธรรมธเรศล้ำ ลือนาม
 พระย่อมทรงสิทธิ์ตาม แท้ให้
 ข้าบาทอยู่ในความ พัทธ์กษแห่ง พระนา
 พระประสงค์ใดได้ เสร็จสิ้นทุกประการ ฯ

๑ นฤบาลสดับถ้อย ทูลแถลง
 ทรงพระโสมนัสแรง ยิ่งล้น
 ไปมีจิตกินแหนง ในนุช นาฏนอ
 พุนเพิ่มศรัทธาพัน พักตร์พริ้มพรายพรรณ ฯ

๑ เทวัญอมเรศเจ้า
จึงฝากองค์อรไท
พลางกล่าววจีไซ
ยอยศไทอะกร้าว

จอมไตร ตรึงศัเขย
แก้ท้าว
ประสิทธิ์ พรนา
เสร็จแล้วลาจร ฯ

ว่า

๑ อนสุรณกล่าวเรื่อง^๕นี้ เพื่อจัก^๕ช้อกระจำ^๕ เรื่องตัวอย่างพระมัทรี
ตั้งภักดีกตัญญู ต่อภูธรธรรมธิเบศร์ ยามทุเรศตกยาก
บอกรหากปลื้กตน เอากายทนผ้าทุกข์ เดินบันบุกดงคอน
เที่ยวชอกซอนแสวงหา มุลผลาเผือกมัน มาเลี้ยงกันประสาจน
สละตนบ่อเสียกาย ความสุขหลายก่อนกาล พระเยาวมาลย์เฝ้ากษัตริย์
มีสมบัติมากหลาย ทุกข์บ่กรายกล้าองค์ แต้นางจงจิตงาม
ถือเอาความซื่อสัตย์ เป็นคุณวัตรกอบมา อนึ่งในนคราเมื่อพระเวส-
สันดรเคชประทาน สองกุมารแก่ชูชก และยอยกพระองค์
จงจิตให้แก่พราหมณ์ ก็มีความมั่นพระทัย ไม่หวั่นไหวค้ำคึง
จักเป็นหญิงใจมั่น บมิพริ้นเคือกคาล ในกิจการที่ชอบ
มอบสิทธิ์ให้แก่ไท องค์ทราวม้วยเทพี ทรงความดีล้ำเลิศ
พระเกียรติเชิดกาชา ล่วงเวลาเนิ่นนาน เกียรติยังมานฤาหมค
ไว้พระยศเป็นฉบับ สำหรับสตรีทั้งมวล เป็นข้อชวนประพฤติดาม
จักเกิดความสุขสวัสดีอัน สิ่งชั่วจักผ่านพ้น พ่ายแพ้ความดี จรงนา ฯ

โคลง ๔

๑ นารีนเปรียบด้วย
บุรุษประจักษ์
บาทหลังไปแก้กั
คชก็เล่นไปล้ำ

๑ ยิงอเนกทรงไว้ซึ่ง
สามารถปราชญ์เปรื่องมี
นอกจากกิจจรัส
ยังช่วยบาทหน้ากัน

๑ องค์เอกอัครเรศล้ำ
ทรงวัตรปฏิบัติงาม
พระองค์ประพาศติดตาม
จึงร่วมอุปสรรคพัน

บาทหลัง คชนา
บาทหน้า
ก้าวเรียบ ตามเขย
ลู่ตัวแค้นประสงค์ ฯ

ความดี ค้วยเขย
จิตมั่น
เปรียบคช กระไลเขย
ผิดก้าวไปตรง ฯ

ลือนาม
เลิศล้ำ
คชบาท หลังนา
ผ่านร้ายกลายเป็นดี ฯ

พระวรเวทย์พิสิฐ

นางอินนัต์นักร หรือ สาวอลิอันส์

๑ ณ ป่าฉิมทวีปเบื้อง
เกิดเรื่องก่อรำคาญ
ชาติหนึ่งต่างมุ่งผลาญ
ต่างบ่ยอมต่างแปร้น

บุรพกาล
เคียดแค้น
ผละเกียรติ หนึ่งนา
ปรับเข้าหากัน ฯ

๒ พนาวันยุโรปโน้น
ถ้วยทหารชาติสอง
อังกฤษฝรั่งเศสปอง
ชัยชนะแก่ผู้

เนื่องนอง
ศึกสู้
สัประยุทธ์ กันพอ
เลิศล้ำรำบาญ ฯ

๓ ยุทธการกันเกือบร้อย
ฝรั่งเศสต้องเสียหาย
บ้านเมืองแตกทำลาย
เพราะว่าสุดจักพัน

ปีปลาย
มากล้น
ร่วมหมก
พ่ายผู้ไพร่ ฯ

๔ เป็นที่อังกฤษล่า
ฝรั่งเศสเจ็บแสนแสน
หมดอำนาจจักแทน
แก่เหล่าอมิตรผู้

รุกแดน มาเฮย
สุดสู้
ทำตอบ
ผ่านเข้าเขตตน ฯ

๕ มณฑลชนนอกทั้ง
ถูกคร่าถูกยึดไป
ฝรั่งเศสก็จำใจ
จนวิบัติจักกัน

๖ ในเขตประเทศนี้
บรรพตโวกัยแลสถาน
ยังมีสตรีหาญ
นามแม่ญั่นนั้ดาร์คกา

๗ โฉมฉายมีเผ่าพัน
ชนบทสกุลอัน
แต่จิตหล่ออนมิพันธ์
จากบุรุษใจกว้าง

๘ ยอดนารีเกียรติก้อง
เกิดนิมิตสังหรณ์
เห็นองค์เทพบิคร
จากสวรรค์ท้าวไท

๙ ภูมิเผยโอบรู้อ้าง
คู่ก่อนญั่นนั้โฉมงาม
แห่งวีรสตรีตาม
ไยแม่มีคิตเกอ

ชั้นใน

หมกสน

จำนิง อยู่นา

สู่ค้ำวแกนโค ๖

ณ สถาน หนึ่งนา

ลีวลา

นางหนึ่ง

กาจเพียงชายชาญ ๖

พงศ์พันธุ์

กล่าวอ้าง

ผิดแผก

ยิ่งท้วยเมตตา ๖

กำจร

หากให้

ฤาเดช

สถิตพื้นปดพี ๖

ออกความ

ชาติเชื้อ

ชนกชาติ

ก่อกู้ชาติตน ๖

๑๐ ให้ชนอมิตรเข้า
เป็นใหญ่ในพรรคทอง
หากแม่คิดถลง
อิทธิพลซ่อนไว้

๑๑ ทรามเซยพลิกพันจาก
จิตระหวัคความปรา-
ม่นมุงจักคิดอา-
บัคแม่ญนนฤชยัน

๑๒ วันคณันนเรงร้อน
เผ้าอิศราธิปไตย
กราบทูลแถลงไข
ขอผจญศึกเข้า

๑๓ เห็นอ่อนชนม้งเพศ
องค์พระผ่านธรณี
มีอาจรวาที
ทรงคุษณีย่างน

๑๔ นงคราญจึงอัคร์เอน
ทูลแถลงบรรยาย
“ข้าเห็นเทพผันผาย
จากสวรรค์สู่เมือ

ครอบครอง
นั้นได้
คุณชาติ
เรศร้างแม่เลย ฯ

ไสยา
กฎนั้น
ทรแก่ ชาติเอย
ขยาคท้อไพร่ ฯ

รีบไป
ผ่านเกล้า
ข้อเจต-นาแฮ
ผจิตสัศักร ฯ

สตรี้
นึ่งอน
แถลงเล่า
แนค้วยนมนาน ฯ

อภิปราย
ยึกเยอ
เป็นทุด
สู่ข้าปราศรัย ฯ

๑๕ ขานไขข้อต่อข้า

ทูลถึงข้าอภิปราย

สั่งขามให้เฉย

เตือนแก่เตือนให้ขม^๕

๑๖ ภูบาลสดับถ้อย

เห็นชอบดังโถมงาม

บัคคลพระสั่งตาม

เกณฑ์นิกรทัพแล้ว

๑๗ ทิ้งไพร่นายมอบให้

หมดประมาณสี่พัน

สำหรับรับประจัญ

แต่ทหารทั่วหน้า

๑๘ พลไกรนายไพร่พร้อม

นางจิ้งเผยพจน์อัน

ปลุกใจหมู่พลชั้น

“เราท่านทั้งมวลต้อง

๑๙ เทพมิตรท่านใช้

ให้ก่อภูพารา

ทั้งแผ่เกียรติทั่วสา—

ขอทหารจงได้

คำเฉลย

นั้น^๕

เชื่อนชัก ชำนา

ข่มก้เข้าทำการ” ๖

แถลงความ

กล่าวแล้ว

คำริ

เลือกล้วนชาญชาย ๖

นางญันน์ ค้ารักแฮ

เผ่ากล้า

ผจญศึก

หวาดด้วยยุทธภัย ๖

เพรียงกัน

อธิกก้อง

ทั้งหมก^๕

ต่อด้วยคัสกร ๖

เรามา

มันไว้

กลเขต

ชนะด้วยบารมี” ๖

๒๐	วาทิโนมเจติผู้ เริงหทัยทวยหาญ ความขลาดกบ้นาคาล ปฐุมฤกษ์เกริกเหล่า	นางพาล ท้าวหน้า ปลตปลิด ยาตรพร้อมขบวนพล ฯ
๒๑	๑ สดลสถานหนึ่ง “ออติอัส” นคร ชาติอังกฤษตักตอน เข้าปกครองโดยอ้าง	นามกร เชกกว้าง จากฝรั่ง—เศสฤฯ เหตุด้วยมีชัย ฯ
๒๒	๑ ใจหาญฤาห่อนท้อ ญันน์ประชิดทัพทรู สู้ยังสมรภูมิ หัตถ์แกว่งดาบเร่งให้	ริปู ติดไกล ออติ—อัสเฮย หักเข้าโจมตี ฯ
๒๓	๑ ขวัญดีพลทัพถ้วน เห็นแม่ทัพตะบึง ทวยหาญตลอดจึ่ง มานะเกิดเกล้าวักล้ำ	ถับถึง ออกหน้า จิตมั่น กลั่นสู้ริชน ฯ
๒๔	๑ พลนายประชิดเข้า ยิงและฟันอุตุลุด ประจัญรบจนสุก ไกรบ่ห่อนหลีกพ้น	เชตยุทธ—ภูมินอ มากลั่น ชีพิท สักเพียงคนเดียว ฯ

- ๒๕ เกรี้ยวเกรี้ยวเสียงกึกก้อง กังวาน
 จากทแกล้วทหาร แห่งนี้
 ขวัญดีต่างทำการ รุกใหญ่
 เพราะว่าจอมทัพ^๕ ช้องให้เห็นทาง ฯ
- ๒๖ ปางนั้นข้าศึกถ้วน ทฤษฎี
 เห็นทหารทวิ จิตท้อ
 จากการถูกโจมตี จวนแตก นั้นนา
 ญันน์ตำรวจหอนร่อซ้อ ขับเข้าประจัญบาน ฯ
- ๒๗ สุกทานสุกប់บ้อง ยุทธภย
 ฝรั่งเสสหนนเื่องไป ไปยัง
 ข้าศึกสุกวิสัย สู้รบ
 จึงสำคัญ^๕ หมกถ้วนประมวลงหนี ฯ
- ๒๘ ออลอิงส์แตกค่าย มือทหาร
 จอมทัพคือนงกราญ สืบสร้าง
 กลับคืนสู่กาลสาน— ทิภาพ
 เพราะสตรีเอกอ้าง อื่นได้ไคมี ฯ
- ๒๙ ความดีกลสบได้ ตั้งใจ
 ญันน์รับยศจากไท ทานท้าว
 มีเกียรติศักดิ์ใน สกุลสัต—รีแม่
 เกษขจรอะกร้าว กรันกรันสุธาคล ฯ

๑๐ นฤมลยังท่อนสั้น
ภารกิจไปละ
ประกอบกรณียะ
ปราบศัตรูอื่นแพ้

๑๑ เพิ่มพูนบารมีศัลน์
อังกฤษออกขยายค
แต่เนิ่นก็มีอาจ
แตกเรนจนเขตชั้น

๑๒ กาลนั้นล่วงไ้เกือบ
กรรมก่อนตามราวี
ญันนัถ์คาร์คประมวลกรี—
ไปประชิดนครไ้

๑๓ ธิปฐีมัยฮักท้าว
เปลี่ยนแม่ทัพใจหาญ
จับได้ยอคนงกราญ
เข้างลงโทษผู้

๑๔ อนิจจา! ญันนัถ์คาร์คต้อง
ถูกศัตรุมัคมา
ยังที่ท่ามกลางประชา
แล้วคลอกไฟเผาแล้ว

มานะ
เล็กแล้
เนื่องต่อ ไปนา
เพ็กร้ายมลายสูญ ๖

เลอชาติ
ย่อขยั้น
ต่อยุทธ์
นอกพันภัยพาล ๖

สองปี ปลายแล
โทษให้
ธาทัพ
ติดต้านศัตรู ๖

อหังการ
ออกสู้
เป็นชะ—เลยแม่
ผิคนั้นทันตา ๖

พันธนา—การแซ
อนาถแท้
แถวดิน ถนนฤ
เต็กถิ่นชนม์มลาย ๖

๓๕ ๑ ตายแต่ร่างแน่นน้อย นางพาล
 ชื่อท่อนอันตรธาน ลับได้
 ทรายข้าวสาน สุกโลก
 เกียรติแม่เชิดชูไว้ คู่ฟ้าดินชม ฯ

นายร้อยเอก นวล ปาณิณพักษ์
 (หลวงสารานุประพันธ์)

โลกะมาตา

๑๑ อ้าแม่วิมลรูป
อ่อนเพศบ่อ่อนภา—
ทารกกำเนิดแล้ว
จักรอกมิมรดล่อง
หากเติกจะตีชั่ว
ครุบาบิคาไซรั
คัดเติกฤคักไม้
แกไปบไค้คัง
โลกเราจะตีเลว
คนเราจะเอาการ
มารดาสำนองหนัก
จึงควรคำนึงใน

สิริโลกมาตา
ระผดุงครุณผอง
ธุระเลี้ยงและสำนอง
ผิมิเจ้าจะใครไหน ?
ครุแรกนาคือใคร ฯ
อนุสิษฐะภายหลัง
ขณะอ่อนก็กำลัง
মনะมุ่งประจงสมาน
ก็เพราะคนแหละบันดาล
ฤจะป่วยกำเนิดไหน
บริรักษะก่อนใคร
คุณโลกมาตา ฯ

อดีต

๑๒ กาลก่อนนั้นแก้วกานดา
ถูกกักในการอ่านเขียน ฯ
๑ อนาคตหนอข้อชาคการเรียน
จึงแพ้เปรียบชายหลายสถาน ฯ
๑ สัยอมเสียเปรียบเพียบการ
เป็นทรพียังกว่า “เป็นใคร” ฯ

อาภัพวิชา
เจ้าผู้เพี้ยนเพียร
กอบการโดยการ

๑ อุ่นเรือนเพื่อนสุขทุกข์ภัย ตรุตราตรุใจ
ยิ่งญาติยิ่งทาสโดยคุณ ฯ

๑ หัวแรงหัวงานหัวทุน โอบเอื้อเอื้อจน
ไอ้เจ้าผู้สละทั้งหลาย ฯ

อนาคต

๑๕ อันว่าอนาคตสมัย
สตรีมีกมลหมาย

๑ ไหนเลยนรีจะนรเพียง
อ่อนเจ้าจะเผ่ายบุลขอ

๑ อุ่นเหย้าสิจำบมิจะอุ่น
ปัญญาสมาคมจะผัน

๑ การเรือนและทารกพิทักษ์
จักเป็นประเภทวิหยาบ

๑ อาชีพนรีนระม้าย
ลึงหญิงและชายวิหยาบ

๑ ภรรยาสวามิภักดิ์
หันชีพชมัยทวยหา

๑ บุญน้อยและคอยบมิประสบ
ขาดหันก็ขาดคณะวิธี

ฤจะไม่ประจากกลาย

วิหยาบบุรุษหนอ ฯ

ธนะโกะทรรพ์พอ

อภิภาจะเพ็ญขวัญ ฯ

เพราะจะครุ่นประโยชน์

อรเพ่ง ณ กิจผอง ฯ

ธุระหนักสำนอกรอง

เฉพาะผู้จำนงทำ ฯ

ผิจะแผกก็เพียงกำ-

อุปบัติบำเพ็ญมา ฯ

กัสนิตสินหา

จรโลกะวิถี ฯ

ศุภมิตรก็ย่อมมี

จรเท่งทะเลชนม์ ฯ

เจ้าหญิงมเตอะ ลัมบัลล์

ว่า

๑ เจ้าหญิงมเตอะลัมบัลล์
มิตรสหายราชินี
ฝรั่งเศสโบราณ
สองพันกับสามร้อย
เกิดลวนลามยุคเชื้อ
ถูกปลดปลงชีพดับ
ต่างเร่เร้นทนหนึ
ที่เป็นนายเร่หลบ
บันหัวขาดจากตัว
เที่ยวคั่นกันหลีกหนี
กลับวิ่งหนีเข้ามา
มิได้มีจิตหวน
ยอมม้วยมรณกับเจ้า
พวกร้ายเอาตัว

โคลง ๒

๑ บิดาหล่อนบอกแล้ว
กลาตม้วยตามนาย ฯ
๑ เป็นตายขอตักต้อย
แม่เจ้าอยู่หัว ฯ

ใจกระสันต่อนาย
แมรีแอนตัวเนตต์
เมื่อพุทธกาลล่วงลับ
สามสิบสร้อยมีสาม
ผู้ที่เป็นราชวงศ์
ราษฎรสืบไม่เว้น
เกรงชีวิ้อควาย
บ่าวพานพบเป็นฟาค
ต่างเกรงกลัวฝูงชน
แต่นารีลัมบัลล์
หาเพื่อนราชินี
พริ้นท์อภัยราษฎร
หล่อนเป็นไม่ยอมเข้า
รอกนา ฯ

ขึ้นกลับจักไม่แคล้ว

อยู่เพื่อนอุ่นแน่นน้อย

โคลง ๔

๑ ตัวเองที่สุดต้อง
เหตุว่าถือสารลับ
แผ่นดินมากฉบับ
ไปคุก ละฟอช ร้าว

ถูกจับ หาเอย
พวกจ้าว—
ถูกส่ง
ออกต้องทรมาน ฯ

ร่าย

๑ ไม่ก็วารล่องมา
นอก ละฟอช ที่ซัง
ตามอกร้าวระบม
ตกใจจนตัวสั่น
ถึงจะหยิ่งเพียงไร
เจตนาการตกใจ
นายทหารต้องรับ
บัณฑิตถึงห้องโถง
บัณฑิตผู้พิพากษา
“แกมีนามอะไร?”
“แมรี หลุยซา จ้าว
ตอบซัดถ้อยฉะฉาน
“หัวหน้าในราชสำนัก
“แกมีความรู้เห็น
หล่อนจึงไขวจาก
จึงกระทุ้งตามต่อ

ทหารพานำออก
หล่อนซังกะต่ายก้าว
สุดจะข่มความตระหนก
เพราะลัมบัลล์เป็นหญิง
สุคนิษฐ์สตรีเพศ
ให้ปลิดไปคุจชาย
ประคับประคองตน
ทำเป็นโรงตัดสิน
เอ่ยวาจาซักถาม
หล่อนตอบไปทันที
แห่งแดนค้าวชาวอย
“แกทำการอะไร?”
แผนก่อกรรมพิษ
เป็นขบถด้วยหรือไม่?
ตอบออกมา “ไม่รู้”
“เช่นนั้นก็สาบาน

—มาว่าการต่อไป
จะรักความเสมอกัน
และญาติเจ้าแผ่นดิน”
“หนึ่งสองชอบยอมทำ
ใจไม่หวังเห็นด้วย
ไม่เว้นรักนาย

จะรักไพร่รักอิสระ
จะไม่หันรักราช
หล่อนไฉนพลันตอบ
แต่คำสบถหลัง
จนตราบเท่าสีผม้วย
เลยนา” ๖

โคลง ๒

๑ เสียงคนในพวกพ้อง
ว่า “ลั่นกรวยยอม
๑ “ชีวิตจะไม่ต้อง—
อย่าให้ล่าเคญ” ๖

คนคนหนึ่งร้อง
เถอะนา” ๖
เสี้ยยอมเถอะแม่น้อง

ว่า

๑ หล่อนไม่เห็นเป็นชอบ
—คำคงยืนจงรัก—
จึงมีคนเข้าคร่ำ
ถูกทูปถองถูกฟาด
เพราะรักนายจึงต้อง
เช็ดซีเกียรติคุณ

หล่อนไม่ตอบไม่คืน
ภักดีต่อนายตน
พาตัวออกจากห้อง
พ้นหัวขาคจากกาย
ดุจดังพจนพร้อง
สตรี ๖

กฟ

นางสาวฟลอเรนซ์ ในทหิงเกล

โคลงวิษุมาลี

๑ ร่ำลึกถึงเมื่อครั้ง^๕

โลกมนุษย์ยังเยาว์

ทุกประเทศทั่วใน

อันศิวิไลซ์กัน^๕

สมัย โบราณ

อยู่นั้น

ยุโรป เอเชีย

ก็คเจริญ ๖

๑ ยามสยุมุทธศึกครั้ง^๕

ทวยทหารนายพล

ใครที่เจ็บป่วยใน

มีแต่ตายโดยมาก

โคโค ก็ดี

ลำบาก

สนามรบ

หวาดเสียว ๖

๑ เพราะว่าเหตุที่ไร้

นักปราชญ์สมัยนั้น

นักรบกระอา

แม้แต่นัวจีนดิ

การพยา— บาดเซ

ไปคิด

ในชีพ ตนเอง

อาจตาย ๖

๑ สงครามครั้งหนึ่งนั้น^๕

คริสต์พันแปดร้อยห้า

โลกเริ่มที่จะเปลี่ยน

กัจะกล่าวก่อนนี้

“ไกรเมียน”

สิบสี่

ขึ้นสู่ เจริญ

น่าชม ๖

๑ หญิงสาวคนหนึ่งผู้
คิดจัดตั้งสภา
“ฟลอเรนซ์ในทหิงเกล”
เสียทรัพย์สินนับมากปราศ

เพียบเพี้ยน ทรัพย์สินแล
กาชาด
อังกฤษ สตรี
เสียตาย ฯ

๑ ชื่อหายากได้
อีกเครื่องมือสำหรับ
ชักชวนพวกพ้องกัน
ยกออกสนามรบ

พร้อมสรรพ
ใช้ครบ
ได้มาก
ไปกลัว ฯ

๑ รับผู้เจ็บป่วยไข้
บาทเจ็บฤาเป็นโรค
มีนางพยาบาล
ไม่เลือกแม้แต่ข้า

มูลมาน
ทุกท่า
อยู่มาก เพียงพอ
ศีกตน ฯ

๑ ผู้ที่รักษาได้
ผู้ที่เกินสามารถ
เป็นประโยชน์มากมาย
เป็นประโยชน์ชาติด้วย

ก็หาย
จึงม้วย
ชีวิต มนุษย์แล
น่าชม ฯ

๑ เสรีศึกปราชญ์นึกพร้อม
การพยาบาลมี
เห็นเป็นสิ่งสำคัญ
นามในทหิงเกลโรจน์

เพรียงกัน
ประโยชน์
เสียอีก
รุ่งเรือง ฯ

๑	นำชมความคิดว่า	ก็จริง
	นำรักจิตศรัทธา	มันไซ้
	นำชอบที่เป็นหญิง	เก่งกาจ
	นำจะจำอย่างไว้	กระทำ ฯ

๑	ทุกประเทศบัดนี้	จึงมี
	การสภากาชาด	แน่แท้
	โดยเห็นประโยชน์	ตามอย่าง เขานา
	ทุกชาติในโลกแม้	แต่ไทย ฯ

๑	หญิงเอยอ่านแล้วอย่า	ดูกาย
	ตัวอย่างในทหิงเกล	เก่งกาจ
	เกิดครึ่งหนึ่งแล้วตาย	เปล่าเปล่า จะนั่นฤ
	ทำประโยชน์แก่ชาติ	สักครา ฯ

กระต่าย

พระแม่จันทน์เทวี

๑ ข้าวแดงพระเกียรติช้อง

พระแม่จันทน์เทวี

แห่งพระร่วงผู้ปรี—

พระเกียรติเกริกอคร้าว

กษัตริ์ ท่านรา

ท่านท้าว

ชาเขียว ชาญเฮย

ประจักษ์แจ้งแหล่งสยาม ฯ

๑ ครึ่งนั้นไทยอ่อนน้อม

ปีหนึ่งต้องถูกเกณฑ์

แต่ครั้นพระร่วงเป็น

สามารถฉลาดล้ำ

ต่อเขมร

ส่วนน้ำ

ผู้ปก— กรองนา

คึกกู่ชาติไทย ฯ

๑ ขอมรู้ศึกเช่นนี้

พระร่วงจักเติบโต

จึงส่งพระยาเคโซ

จับพระร่วงส่งข้า

คิกโคร— ธาเฮย

บัคหน้า

ไปละ ไว้แฮ

จักล้างชีวัน ฯ

๑ พระร่วงทราบข่าวร้อน

แม้อยู่ไพร่บรรลย์

จำกั๊กหนึ่ภัย

พลไพร่จักสุขด้วย

ฤทัย

มอคม้วย

เพียงแต่ ตนฤ

ตรแล้วจึงจร ฯ

๑ นางจันทน์ทราบข่าว
ข่าวศึกไปคู่ตาย
ยอมตนผัวีพวาย
เป็นสตรีกรู

ใจหาย
จักสู้
ห่อนหลีก
แต่คร้ามศึกโฉน ฯ

๑ กะเกณฑ์สะพริบพร้อม
เคลื่อนทัพสู่ชายไพร
ยกพลลอบเข้าไป
ขอมเหม่อเผลอสติลั้ม

พลไกร
คุ้มค้อม
ที่สกัด ก็นนา
ແຫລກแพ้พลหาญ ฯ

๑ การชนะอริแคว้น
เพราะพระแม่จันทน์จอม
เป็นหญิงก็ห่อนยอม
สู้ศึกจนสุดล้ำ

แดนขอม
จิตกล้า
พ่ายรี- ปุแซ
เยี่ยงนัควรชม ฯ

๑ เป็นหญิงถึงมาตรแม่
แต่บ่ควรนิ่งนอน
นางจันทน์อุทธารณ์
เป็นเครื่องปลุกจิตแล้

เพศอ่อน- แอฤฯ
แน่นแท้
ข้ายก ชันนา
เร่งให้ขวายชวน ฯ

“ปอ”

